

Télka

Diákélet

Tudomány

Kultúra

Egyházi körkép

Meghívás

Kedves Olvasóink!

Ismételten egy félévet zárunk. Igen általánosnak hangozhat ez a mondat, pedig korántsem az. Egy félévet, egy útszakaszt zárunk. Ha megállunk néhány percre, és visszatekintünk a mögöttünk levőkre, rájövünk, minden volt, csak nem unalmas, nem középszerű, és nem általános. Mózes ötödik könyvében így olvashatjuk: „Ti a saját szemetekkel láttátok az Úrnak valamennyi nagy tettét, amelyet véghez vitt.” (5Móz 11,7)

Erre hívunk most Benneteket, ilyen szemmel és lelkülettel gondoljuk végig, mi is történt velünk!

Visszajelzéseiteket figyelembe véve megtartottuk a Téka előző számában bevezetett struktúrát. A folyóirat így ismételten négy sarokból épül fel: diákélet, tudomány, kultúra és egyházi körkép. Így mindenki találhat kedvére valót.

Ezúton is szeretnénk megköszönni mindazoknak, akik valamilyen formában részt vállaltak abban, hogy ez a szám is megszülethetett. Istennek dicsőség érte!

Reméljük, hogy az előttünk álló vizsgaidőszakban erőt tud adni a meglátás: Isten hordozott a tenyerén, és most is gondot visel rólunk.

Meghívással a Szerkesztők: Bogyó Zsófia, Masri Mona Aicha

Az irgalmasság felől (Mt 9,9-13)

Textus: Mt 9,9-13

A teremtett világ egyik alappillére Isten szeretete, jósága, kegyelme, amely bennünket is kötelez. Az Úristen kegyelméből és szeretetéből érthető minden: az egész világegyetem, létezésünk, életünk, tegnapunk, holnapunk és mánk. Isten irgalmassága, kegyelmessége, hűsége, szeretete öleli körül a létezést és benne minket, akár tudjuk, akár nem.

Krisztus útját kísérve előttünk van „Máté, a vámszedő” (Mt 9,3) elhívásának elbeszélése, amelyben Máté saját életének döntő fordulópontjáról vall. Ez élete és küldetése mély titkaként adja hírül, de mégsem saját magáról beszél elsősorban, hanem Jézus Krisztusról, aki meglátta és megszólította őt, bement a házába, és asztalhoz telepedett Mátéval és más bűnösökkel. Ugyanolyan csodás kegyelem ez, mint a különféle betegek gyógyítástörténetei, amelyek kereketezik az elhívástörténetet. Szintén csak Máténál szerepel az ószövetségi idézet, amely abban a pillanatban az elhívó-irgalmazó Krisztus szándékának magyarázatává is lesz: „Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot.” (Mt 9,13) „Irgalmasságot akarok”, „szeretetet kívánok” (Hós 6,6) – mondta és mondja az Úristen ma is.

Máté az Isten által kért és kívánt irgalmasság és szeretet felől értheti saját életének döntő fordulópontját. A saját élettörténetünket, elhívásunkat, szolgálatunkat, minden csendes, viharos, szokatlan vagy hétköznapi találkozást és megtapasztalást, „hétköznapi csodát” is eképpen érthetjük.

Van ebben a történetben valami különleges, valami világszenzáció? Tulajdonképpen nincs, de ennek ellenére mégis az. Emberek mennek az úton, mint máskor és mindig, mindenki el van foglalva a mindennapi teendőivel, az egyik jól él, a másik kevésbé, az egyik professzionális vámszedő, a másik pedig utazó, aki vámot, adót fizet. Egy igazi színes tabló, hétköznapi valóság, és ez a látszólag alkalmatlan helyzet

lesz valami csodás felismerésnek, tapasztalásnak a titka. Hány és hány ilyen helyzetről tudnánk mi is beszélni: Isten csodatételeihez, sőt cselek-véséhez nem kellene nagy színházi kellékek, teátrális rendezvények és szólások, magamutogatás, projektek, nem kell hozzá felhajtás. Ez a szentírási történet egy hétköznapi történet, de Máténak mégis egy egész életre meghatározó találkozás, amit Isten irgalmassága és szeretete felől érthet és érthetünk.

Isten irgalmasságának, kegyelmének és szeretetének nincsen határa, korlátja. Éppen ezért mindenkinek helye lehet benne, nem szabhat gátat neki semmilyen szokás, semmilyen idegenkedés, semmilyen bűn, semmilyen ellentét. Az irgalmasság és a szeretet Isten ismeretének kiáradása, Isten ismeretének „bizonyítéka” ezen a világon, ami egyrészt az Isten és népe közötti kapcsolatot is jelzi és jelenti, de kiárad és meghatározza az emberek közötti kapcsolatokat is. Az irgalmasság nem lekezelés, lesajnálás, nem értelmetlen és élettelen szólam, az irgalmasság nem a valóság/igazság elkendőzése, elkenése, sőt éppen a valóság megnyilatkozása, feltárulkozása és felfedezése. Az irgalmasság nem elválaszt, hanem összeköt, nem elszigetel, hanem betagol, nem eltaszít, hanem behív és meghív. Az irgalmasság nem szétver, hanem össz-szerak, helyreállít, átformál.

„Irgalmasságot akarok” – mondja az Úr, ez az Ő kívánsága, parancsa, sőt Máté esetében egy új életszakasz, a Krisztus-követés vezérigéje, mert ő maga is megtapasztalta az irgalmat, ami nemhogy nem véget ér, hanem megújul, nem a véget jelenti, hanem a kezdetet. Isten irgalmassága felől értsük hálás és alázatos szívvel elhívásunkat, küldetésünket, és „Legyetek irgalmások, amint a ti Atyátok is irgalmas!” (Lk 6,36)

dr. Pap Ferenc

Interjú Hajdú Zoltán Leventével

E félévi hitmélyítő alkalmainkon Hajdú Zoltán Levente, szőládi lelkipásztor szolgálatait hallgathattuk meg. Három este, három téma. Külső elhívás, belső elhívás és szolgálat. Az egyik alkalom előtt saját elhívásáról, szolgálathoz való hozzáállásáról beszélgettünk.

Mindig lelkész szeretnél volna lenni, vagy voltak esetleg más terveid is?

Kisgyerekkoromban lelkész szerettem volna lenni, ez olyan természetesnek tűnt, mert édesapám lelkész, és a kisgyerekek ugye az apuka a példaképe. Aztán körülbelül úgy a kamaszkorom környékén ez teljesen feledésbe merült, egészen más terveim voltak. Később az történt, hogy 21 évesen kint voltam Írországban egy keresztyén ifjúsági vezetőképzőn három hónapig. Ez alatt az idő alatt éltem meg azt Isten részéről, hogy sorban minden tervet, amit én magamnak kitaláltam, mint valamiféle ajtókat, szépen becsukdosta és csak egy maradt nyitva, ez pedig a Teológia. Az volt a döbbenetes benne, hogy úgy éltem ezt meg, hogy ezt Isten akarja, de nem én. Nagyon érdekes volt utána megélni azt, hogy amikor ide kerültem a Teológiára, az első évben nem szerettem idejárni. Komolyan gondolkoztam rajta, hogy el is megyek. A második évben volt egy nagyon erős fordulat bennem, akkor éreztem meg azt, hogy amiről először úgy tűnt, hogy csak az Úristen akarja, rájöttem, hogy nekem is ez az igazi célom. Mint amikor a kerék belekerül a kerékvágásba, onnantól teljesen egyértelmű volt, hogy gyülekezeti lelkész leszek.

Határozottan gyülekezeti lelkésznek készülsz?

Igen. Amikor másodévtől úgy éreztem, hogy a helyemen vagyok már a Teológián, akkor egyre erőteljesebb volt bennem az a belső elhívás, hogy gyülekezeti lelkész szeretnék lenni. Amikor elkezdtünk gyülekezetépítéssel kapcsolatos dolgokat tanulni, akkor fogalmazódott meg bennem az, ami azóta is a vesszőparipám,

hogy a magyar református egyházban a vidéki kisgyülekezetekre nézve is ki kellene dolgozni valamiféle speciális gyülekezetépítési modellt, hiszen a gyülekezeteink túlnyomó többsége vidéki kis gyülekezeti keretek között él. Erre nézve ugyanis nincsen gyülekezetépítési modell. Másrészt azok a modellek, amik vannak Észak-amerikai, vagy Nyugat-európai modellek. Ezek a modellek nagyszerűek a maguk helyén, illetve a megfelelő környezetre adaptálva, de ha rá akarnánk erőltetni őket a vidéki magyar gyülekezeti valóságra, akkor akár a gyülekezetek számára végzetes károkat is okozhatnánk velük. Az fogalmazódott meg egyre erőteljesebben bennem, hogy lehetetlen, hogy az Úr Isten lemond erről a hatalmas közegről, ami a magyar református egyház vidéki kistelepülési környezetben élő gyülekezeteinek a közege. Ezért szerettem volna kis gyülekezetbe, faluba kerülni. Szóládon, ahová a Teológia elvégzése után kikerültem, az egyházi vezetés részéről tulajdonképpen mindenki reménytelennek ítélte a helyzetet. Én pedig úgy éltem meg, hogy ez az Úr Isten csodája, hogy ott lehetek. Micsoda kegyelem, hogy van egy kis gyülekezet, ahol tényleg meg tudja majd Ő mutatni, hogy a semmiből is lehet valami. Az objektív körülmények szerint egyébként ma is életképtelen lenne ez a gyülekezet. 146-an vallották magukat reformátusnak a népszámláláskor a faluban. Ehhez

képest most egy virágzó közösség a gyülekezetünk. Számos hétközi tematikus és korszerű gyülekezeti alkalmunk van, az elmúlt évben gyülekezeti fenntartású óvodát alapítottunk, gyülekezeti gyümölcsöst telepítettünk, gyümölcscfeldolgozó kisműhelyt működtetünk. Tucatnyi alkalmazottal és legalább ennyi önkéntessel végezzük a szolgálatunkat. Persze nem az intézményesülés a lényeg, hanem az, hogy a gyülekezet egy valódi, élő hitű közösség legyen, ahol a különböző helyről, lelki- és életháttérből érkező emberek mind-mind lelki otthonra találhatnak, és cselekvő módon kapcsolódhatnak be a közösség életébe. A statisztikus kimutatások önmagukban nem sokat mondanak, de talán egy figyelemfelkeltő adat, hogy ahány embert ma megmozgatunk egy héten, az körülbelül a tízszerese annak, mint ahányan kezdtük 1998-ban.

Közel 18 évnyi szolgálat után is olyan lelkesedés látható rajtad, ami bennünk kevésbé jelenik meg, pedig mi még csak most készülünk kifelé.

Ez azért érdekes dolog, mert én nem hiszem azt, hogy az egy természetes folyamat, hogy az embernek el kell veszíteni az évek során a lelkesedését. Olyan érdekes, hogy miért tűnik az természetesnek az egyházban, hogy valakiből szép lassan vagy akár nagyon is gyorsan kikopik a kezdeti lelkesedés? Én azt gondolom, hogy ez az az Isten általi megragadottság, ami kell, hogy sugározzon az emberből. Van egy

ige, ami sokat jelent számomra ezzel kapcsolatban, a Károli-fordítás szerint idézem: „... ha a trombita bizonytalan zengést téssen, kicsoda készül a harcra?” (1Kor 14:8.). Tehát, ha a lelkesen azt látják, hogy van benne elhivatottság, komolyan veszi, komolyan gondolja az Istentől kapott hivatását, és az a szívéből jön, amivel foglalkozik, akkor ez – a tapasztalataim szerint mondom – bátorítóan, buzdítóan, építően hat az emberekre, a gyülekezetre.

Mit tartasz a szolgálatod fókuszában?

Ami teljesen egyértelmű (és próbáltam itt is a három estén hangsúlyozni), hogy a gyülekezet mindenekelőtt egy lelki természetű közösség. Tehát abszolút érdektelen, hogy mekkora volumenű produkciókat tudunk csinálni, hány ember számára, ha annak nincs egyértelmű Krisztusra mutató lelki vonatkozása! Sokkal jobban szeretem a gyülekezeti munkában a személyes léptékű tevékenységeket, folyamatokat, mint a nagy, tűzijátékszerű eseményeket. Szokták mondani, hogy a tűzijáték után még nagyobbak tűnik a sötétség, mint előtte. A lelkipásztori szolgálatban pedig számomra három meghatározó kulcsszó van: a tudatosság, a felelősség és a hitelesség. Tehát, egészen röviden, hogy amiről beszélsz, azt egyértelműen és világosan lássák az életeden.

(A hitmélyítő sorozat hanganyaga google drive-on elérhető, link a facebook csoportban.)

Harangozó Dóra

Valóságos Posta

Idén április 8-10. között Budapesten megrendezett Kárpát-medencei Teológus Találkozóról rengeteg mindent lehetne írni élménybeszámoló gyanánt. Felsorolhatnám a programokat, az előadásokat, a tanulságokat, és a lelki alkalmak igei üzenetét. Azonban, hogy a hétvége témájánál maradjak, amely a virtualitással és valósággal foglalkozott, a legszebb és legnagyobb precizitással megfogalmazott mondataim sem lennének képesek hüén, a valóságnak tökéletesen megfelelően visszaadni a három nap történéseit.

Így hát, kedves Résztevők, meséljétek tovább, adjátok tovább élményeiteket és tapasztalataitokat! És mindazok, akik most nem tudtok eljönni Kolozsvárról, Debrecenből, Sáropatakról, Komáromból, Pápáról és Budapestről, kérdezzétek társaitokat, milyen volt. Beszélgetsetek! Mert, hogy ez a beszámoló, most nem erről fog szólni. Nem a Találkozó múltjáról, azaz az ott történekről, hanem a nagybetűs folytatásról: a jelenünkről és a szolgáló jövőnkéről lesz szó. Arra kértem néhány közöttünk szolgáló lelkészt, tanárt, pedagógust, hogy egy nagy virtuális, képzeletbeli postaládába dobják be a ma teológusainak, s a jövő lelkészeinek, azaz nekünk címzett üzeneteiket. Mit helyeznének a szívünkre, mit üzennek ők nekünk? Ez a Virtuális Postaláda e lapokon valóságos testet öltve jut el most Hozzád.

Kedves Teológustársam! 6 új, olvasatlan üzeneted érkezett!

„Azt az egyet üzenem, egy képeslap hátulján, amivel mostanában el szoktam köszönni: üdvösségünk az Úr Jézus Krisztusban van. Ezt a rövid köszöntést írom, mert egyik legfontosabb kérdése az életünknek az üdvösségünk. Ezt nem szabad elfelejteni, erre megy ki a játék. Ennek a nagy épülete az életünk. Az üdvözlőlap másik felén pedig egy kép áll, rajta egy nagyon szép gyümölcsfával. Egy gyümölcsfával, amely éppen bimbózik, sugallva a reménységet.”

Győri János - evangélikus lelkész

„A kommunikáció közösséget jelent. Kommunikációban vagyunk, közösségben vagyunk. Nem tudunk, és nem is szabad kibújnunk ebből. Hiszen az isteni elküldetés erre hív bennünket. A virtualitás világa ennek a kommunikációnak a része. Használjuk ki az előnyeit, tompítsuk hátrányait, és ne utasítsuk el az egészet, mert így tudjuk a lelkészi küldetést, a keresztyénként való társadalomban létet és az Isten keresést is legjobban művelni.”

Fábr György - ELTE PPK

„A hivatás nagyon aktuális átgondolása fontos, hogy mire készülünk, és mit fogunk az evangélium ügyéért a jövő társadalmában felvállalni.”

Pángyánszky Ágnes - evangélikus lelkész

„Pedagógusként azt kérném Tőletek, hogy rugalmasak és nyitottak legyetek. Ami nekem mindig sokat segít, hogy megkérdem, vajon Jézus mit tenne, Jézus hogyan viselkedne a tanítványaimmal kapcsolatban. Ez átsegít a nehézségeken, mikor úgy gondolom, nem tudok megoldani egy-egy helyzetet. Mindig átlendít. Próbáljátok ki olyan dolgokat, amelyeket nem mernétek! Ez azt jelenti, hogy menjetek el olyan csoportokhoz, akikkel soha nem kerülnétek kapcsolatba. Hihetetlenül sokat ad az embernek, és formálja a jellemét, személyiségét, gondolkodását. Nyitottabbak, rugalmasabbak leszünk. Aki emberekkel foglalkozik, számára elkerülhetetlen, hogy ezekben fejlessze magát.”

Domonkos Katalin - tanító, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola doktorandusza

„Amit mindenképpen üzeni szeretnék, hogy az a hű és bölcs sáfár, aki idejében kiadja az ennivalót a rábízottaknak. Úgy gondolom, ebben minden benne van, amit nekünk tudnunk kell, és ahogyan ünnepélyesen szoktuk mondani: a jövő lelkészeinek tudnia kell. Sáfárok vagyunk, így sokszor nincs semmink, mégis ki kell adni az ételt a ránk bízottaknak. Így el kell kérnünk Istentől, kezdve az Igétől: nyissa meg előttünk az Ige ajtaját. Ezzel hűségesen kell sáfárkodni, nem a magam dicsőségére,

nem szétszórni és eltékozolni, hanem célzottan odaadni annak, akiért felelős vagyok. A bölcs az, aki a felső utasítást betartja, és akkor nem maradnak éhen a rábízottak, mert kiadja az ételt. Fontos, hogy nem a miénk a gyülekezet, hanem a lényeg, hogy ahol Isten engem egy ideig alkalmaz, ott a Tőle való ételt odaadjam azoknak, akiket Isten rám bízott.”

Cseri Kálmán – református lelkipásztor

„Az előadásommal, és a témával kapcsolatban üzenek Nektek. Azt látom, hogy mindaz, ami a digitális forradalom kapcsán a lelkipásztorok előtt és a hitoktatás előtt áll, az valami új. Meg vagyok róla győződve, hogy ez is az Isten hatalma alatt áll. Meg vagyok arról is győződve, hogy Isten hív bennünket ebbe munkába, és felelősséget ad. Meg vagyok győződve arról, hogy nem kell félnünk ettől. Sőt! Kifejezetten azt kívánom Kedves Teológusok, hogy legyetek nyitottak az ismeretlen, új dolgok iránt! Legyen az kapcsolatban a digitális forradalommal, demográfiai újdonsággal, vagy bármiféle társadalmi változással. Azt gondolom, minden az Isten erőterében mozog. Így bízhatunk akkor is Benne, amikor valamilyen új helyzettel találkozunk majd.”

Molnár Péter – református lelkipásztor

Remélem, megérkezett. Törlés helyett többszöri újra olvasást, és újra átgondolást kívánok Nektek!

Bogyó Zsófia

A színpalak mögött

Kárpát-medence valamennyi református Teológiája képviseltette magát az idei évben megrendezett Teológustalálkozón. A színes programskála lehetővé tette, hogy mindenki találjon egy magának megfelelő szint, így lehetőség nyílt ismereteink tágítására, művelődésre, ismerkedésre és még fizikai összecsapásokra is a különböző sportprogramokon keresztül. Bizonyára mindenkinek van egy kedves emléke, de talán kevesebben gondoltunk bele, hogy mi zajlott a színpalak mögött, vagy egyáltalán hogyan épültek fel ezek a falak. Erről kérdeztem Weiner-Legeza Luca tanulmányi titkárunkat, aki a találkozó főszervezője volt.

Mindenekelőtt kérlek, avass be minket, hogyan lett a budapesti teológiáé a lehetőség, hogy megszervezze az alkalmat?

A tavalyi évben Budapest, az akkori HÖK vagy HP által, tett egy ígéretet arra, hogy megszervezzük a Teológustalálkozót, ami egészen addig feltételes, míg a hallgatói gyűlés meg nem szavazta. Ők hazajöttek az akkori találkozóról ezzel a lehetőséggel, a diákság pedig megszavazta. Amikor én hivatalba kerültem HÖK-ös képviselőként, akkor ez kész tény volt. Mivel az én tisztségem felelős a külügyi kapcsolatokért, és ebbe tágan beletartozik a többi Teológiával való kapcsolattartás is, ezért arra jutott az elnökség, hogy amennyiben elvállalom, legyek én az, aki főszervezőként kezeli és átlátja a folyamatokat.

A találkozó témája a virtualitás és valóság lett, honnan jött az ötlet?

Tulajdonképpen, amikor az elnökség leült megállapítani azt a célt, amit szeretnénk betölteni, akkor két fókuszpontot találtunk: egyrészt a közösségépítést, másrészt egy színvonalas találkozó megszervezését. Ennek az eddigi években is részét képezte egy szakmai konferencia. Gyakorlatilag ezek mentén kezdtünk el ötletelni. Szempont volt még, hogy az ismereteink gyarapítása helyett a hangsúly a

közösségi programokra, a könnyedségre, kapcsolódásra kerüljön. Teológiai üzenetekből kapunk eleget, ebben élünk, de most szerettünk volna nem csak a teológus mivoltunkból fakadóan találkozni, hanem emberként is. Ezért egy olyan témát próbáltunk keresni, ami nem egy több oldalról körbejárható teológiai téma, hanem inkább a gyakorlati életünk meghatározója, ami mindenkit érint, a későbbi szolgálatainkban szerepet tölt be, de viszonylag keveset hallunk róla. Nem tudom pontosan, kitől jött az ötlet, de miután felvetődött, képtelenek voltunk elszakadni tőle. Azonnal elkezdtük részletezni, feltárni, hogy mennyire sokoldalúan meg lehet közelíteni, mennyire szervesen része a mindennapoknak, és milyen lehetőségekkel bír a misszió szempontjából.

Mi inspirált téged a szervezés elvállalásakor és később a folyamat során?

Alapvetően a feladatot inkább csak elvállaltam. Magában a szervezési folyamatban viszont már tényleg inspirált az, hogy én nagyon komolyan gondolom, hogy mi ugyan a Dunamelléki Református Egyházkerülethez tartozunk, de alapvetően a Magyar Református Egyházban fogunk szolgálni. Lehet, hogy többségünk Dunamelléken kap szolgálati helyet, de nagyon fontos, hogy az egyházkerületi határok kicsit oldódjanak. Valamint, hogy tudjunk egymással úgy találkozni, mint akik szolgatársak lesznek a kárpát-medencei magyarság különböző pontjain, és így ne csak a különbségeket lássuk, hanem inkább tudjunk tanulni

egymás életéből, tapasztalataiból. Látni kell, hogy különböző Teológiák különböző fókuszszal rendelkeznek, érdemes és érdekes ezeket megismerni. Fontos tájékozódni, hogy a magyar lakta területek más-más pontjain milyen társadalmi hangsúlyok, eltolódások vannak, melyek azok a fókuszkérdések, ami mentén más teológustársaink készülnek a szolgálatra. Csak egy példát említenék: mi itt Budapesten nagyon globalizált, városias, posztmodern kultúrában élünk, míg ez vidék felé haladva egyre kevésbé jellemző. Így sokunk számára idegen, amikor belefutunk egy-egy ilyen történetbe. Tudom, hogy Dunamelléken is van Budapesten kívül református világ, de az, hogy ezekkel a történetekkel egyáltalán találkozni tudjunk, és olyan barátságok szülessenek, amik számottevőek lesznek későbbi életünkben, engem mindenképp motivált.

Mint minden ehhez hasonló rendezvénynek a megszervezésében, gondolom ennek is voltak nehézségei, megosztanál velünk ezekből?

Tudni kell, hogy nekem nincs rendezvényszervezői képzésem, de Székely Tamás rendelkezik ilyennel is (elmosolyodik). Így az intuícióm és a logikám mellett tudtam kihez fordulni. Továbbá nehéz volt a semmiből indulni, mivel sajnos nem tudtuk utolérni a tavalyi szervezőket. Emellett a távolság leküzdése gördült még elénk, mint egy nehéz feladat, mivel messze vannak a Teológiák, kevés a kapcsolat velük. Nehéz felvenni olyan emberekkel a kapcsolatot, akiket nem ismerek. Emellett pedig mi nem látjuk át egy-egy Teológia belső működését, hogyan éli az életét, hogy lehet közelíteni hozzá, melyek azok a tabuhétvégék, melyek az ottani hallgatóságnak nem felelnek meg. Virtualitás ide vagy oda, az e-mailezés nem mindig a leggyorsabb.

Mit éltél meg legpozitívabban?

Nekem nagyon jó volt megtapasztalni a pestiek öszszeszedettségét és elkötelezettségét. Én úgy észleltem, a sok segítő révén, hogy ez nem egy egyszemélyes, és nem is pusztán a HÖK ma-

gánakciója. A segítők sajátjuknak érezték ezt a rendezvényt, és megtettek mindent azért, hogy maximálisan betöltsék szerepüket, feladatkörüket. Épp emiatt nagyon gördülékenyen zajlódhatott le a találkozó materiális része. Ezért én úgy éreztem, hogy a mi közösségünk is épült, pont azáltal, hogy együtt dolgoztunk.

Mint főszervező, esetleg megjelent valamilyen a te személyed?

Talán ha tudtunk volna a résztvevőknek egy-egy menő konferenciátáskát adni, de ezt sajnos nem sikerült kivitelezni...

Hogy látod így több héttel az esemény után, a célok megvalósultak?

Már az befejező napon számot vetettem azzal, hogy néhány dolgot másképp csinálnék. Szerintem az a célunk, hogy színvonalas hétvégét hozzunk létre, megvalósult. Viszont látok hiányosságokat is. Főleg a közösségépítésre nézve, illetve véleményem szerint kevés fórumot teremtettünk a beszélgetéseknek. Azonban látni kell, a három napnak megvannak a maga keretei, és nem tudunk mindent bepréselni 72 órába. Igaz, most már néhány programpontot módosítanék, és még inkább elengedném a szakmaiság erősítését. Jelenleg úgy gondolom, hogy néhány program helyett inkább kifejezetten olyan csapatépítő feladatokra lett volna szükség, ahol legalább 15-20 fős csoportokban tudnának beszélgetni egymással az emberek. Több ilyen lehetőség állt egyébként rendelkezésre a résztvevők számára, de ezek fakultatívak voltak. Ezek helyett egy-egy plenáris alkalmat szerveznék, ami csoportokban folytatódna. Így sokkal vezetettebb módon segíteném, hogy

az emberek találkozzanak és beszélgessenek egymással.

Említetted, hogy barátságok, ismeretségek kialakítása is egyfajta célját képezték a találkozóknak, hogy látod, lettek maradandó kapcsolatok?

Sajnos a feladatköröm miatt alig voltam jelen, de egy-egy visszajelzés alapján azt mondhatom, igen. Más visszajelzések alapján viszont bátorítanám a következő Teológustalálkozó résztvevőit, hogy nyissanak a másik, még ismeretlen társaik felé.

A nehézségek közé soroltad a „semmiből való építkezést”, te mit adnál tanácsként, segítségként a következő szervezőknek?

Nem csak egy tanácsot fogok adni a következő szervezőknek, hanem a teljes szervezési anyagot rendelkezésükre fogjuk bocsájtani. Illetve összeállítjuk a hasznos információk csomagját, és remélem, hogy egy olyan alapcsomag fog ebből megszületni, amely később még másoknak is hasznos lesz. Illetve, amennyiben a debreceni diákság megszavazza, akkor ők szervezik a következő találkozót és bízom abban, hogy az ő tapasztalataikkal is bővül ez az alapinformációs csomag. Mégis egy tanácsot, azt hiszem, jó szívvel tudok ajánlani, ami nálunk bevált, az a feladatok minél több személyre való felosztása. Hasznos minél több felelőst kijelölni. Ez egyrészt azokat az embereket is fejleszti, akik így felelősséget vállalnak egy-egy területért, másrészt sokkal inkább sajátjuknak érzik e módon a rendezvényt.

Rátekintve mind a szervezésre, mind az eredményre, mi az, amiért hálás vagy?

Amiért én személyesen hálás vagyok, az az, hogy egy ilyen nagyon kevés lelkiséget tartalmazó feladatban – itt nem a hétségére, hanem magára a szervezésre gondolva – megtapasztalhattam, hogy Isten elé lehet vinni az apró kéréseket. Továbbá a feladatokat mindig megelőzik az emberek és az emberekkel való kommunikáció és kapcsolattartás. Ebből egyértelműen sokat tanultam és épültem, ezért erre is csak

hálával tudok tekinteni. Megtapasztalhattam tényleg azt, hogy egy csomó imameghallgatásom révén épült fel a találkozó. Ami még szintén az Istenhez való kapcsolatunkhoz tartozik, az a vasárnapi záró alkalom, ahol egy úrvacsorás istentiszteletben tényleg megjelenhetett a közösségünk. Ez egy nagyon különleges alkalom volt, hiszen a jövő református szolgálóival együtt megálltunk Krisztus előtt, és így vettünk úrvacsorát. Nem mellesleg az igehirdetés is ténylegesen megszólított, és egy lelki közösséget teremtett.

Ha egy illattal vagy képpel írnád le a találkozót, mi lenne az?

Nekem a kiderülő égbolt képe jutott eszembe, már csak azért is, mert a hétség előtt és a hétség után hétágra sütött a nap, de a hétségén részben borús volt az idő. Viszont ez most nem a nyomasztó hangulatot erősítette, hanem pont egy ellenpólusként hatott, mintha éppen kiderülne az ég.

Köszönjük szépen az interjút és az odaadó munkádat, amivel lehetővé tetted mind az ismeretszerzést, mind a találkozásokat, beszélgetéseket!

Masri Mona Aicha

Lenni vagy nem lenni? – Színházi kör a Teológián

„...hisz egy verébfi sem eshetik le a gondviselés akaratja nélkül.”

(Hamlet, V. felvonás, 2. szín)

A színházról való gondolkodás igénye elméletben már a tavalyi tanévben is megfogalmazódott, gyakran ötleteltünk Békési Sándor professzor úrral erről, de gyakorlatban csak az idei tanév második felében sikerült ennek az elképzelésnek keretet adni. Az alapkérdésre – miszerint hogyan tud kapcsolódni egymáshoz színház és teológia – Shakespeare Hamlet c. klasszikusán keresztül keressük a választ.

Első lépésként felmértük az érdeklődők számát, valamint találnunk kellett egy időpontot, ami mindenkinek megfelelt; így alakult ki a szerda este 6 óra. Helyszínnek olyan termet választottunk, ahol a bensőséges atmoszféra megteremtése és a darabon belüli szituációk képi megjelenítése is lehetséges, ezért esett a választás a második emeleti Exhortációs teremre, ahol a dobogó lehetőséget ad az ún. szakrális tér és idő együttesének megtapasztalására. A két órás alkalom egyik felében általában kiosztjuk egymás között a szerepeket, rögtönzött olvasópróbát tartunk, aztán az adott jelenetet közösen elemezzük, végül pedig meg is jelenítjük az olvasottakat belecsempészve már a saját elemzésünk nyomait, tehát az olvasópróba észrevétlenül átalakul rendelkező próbává.

Rendkívül fontos lehetőség ez egy teológus hallgató számára, és itt nem feltétlenül csak az általános vagy irodalmi műveltség elmélyítésére gondolok; gyakran beszédtechnikai, egy-egy monológ során retorikai gyakorlatként is tekintünk a darabra. Természetesen hasznos lehet még a teológiai hermeneutika és nem utolsósorban a közösségben való gondolkodás szempontjából is, ahol a személyes gondolatok egyformán fontosak, hiszen csak így, egymás elemzéseit meghallgatva, értelmezve és továbbgondolva tudunk egy magasabb szintre lépni, és ott közös erővel létrehozni egy adott

jelenetet.

A Hamlet szövege sokrétű, karakterei hihetetlenül összetettek, és a darabban számos teológiai illetve vallási utalással, kérdéssel is találkozunk (pl.: Hamlet wittenbergi tanulmányai, megjelenik az öngyilkosság tiltásának kérdése, a parancsolatokhoz igazodó élet, stb.), amelyeket felfejtve közelebb juthatunk Hamlet személyéhez, magunkhoz, és talán saját hitünket is világosabban láthatjuk.

A tavaszi szünet előtti alkalommal vendégünk volt Bártfay Rita, aki jelenleg az Újszínház vezető dramaturgja, és az elmúlt években olyan jeles rendezők munkatársa volt, mint Kerényi Imre, Vidnyánszky Attila vagy Rudolf Péter. Igazán érdekes volt egy sokat tapasztalt színházi szakembertől hallani, hogy számtalan közös találkozási pontja lehet a vallásnak, a hitnek és a színháznak, hiszen a szakrális tér és az emelkedettség mindkettőnek alappillére. A mindannyiunk számára tartalmas beszélgetés után felajánlotta a további segítségét, így más alkalommal is vendégünk lesz.

Ebben a félévben Hamlet. Következő félévben valami egészen más. Talán Tartuffe? Az ember tragédiája? Karamazov testvérek? Csongor és Tünde? Ez még a jövő zenéje, de az biztos, hogy szeretnénk, ha ez a kezdeményezés előbb-utóbb hagyományá válna.

Mihályiné Zoltán Tímea Anna

Interjú Lányi Gábor tanár úrral

A 2015/16-os tanév második félévétől a Hittudományi Kar oktatói testülete egy új egyháztörténeti oktatóval, Dr. Lányi Gáborral büszkélkedhet. A tanár úr egy igen érdekes közegeből, nem közelebbről, mint a messzi Amerikából érkezett közénk. Ezen felbuzdulva, no meg a kíváncsiságtól fűtve kérdeztük tanár urat életéről, szolgálatairól.

Az első kérdés a teológiai évekhez kapcsolódna. Hogyan döntött a Tanár Úr a teológia mellett?

A Lónyay Utcai Református Gimnáziumba jártam, ahol az egyik zánkai téli táborunkra esett az időszak, amikor a következő évi fakultációinkat és ezzel kvázi a továbbtanulásunk jövőjét kellett megválasztanunk. Az érdeklődésem és a képességeim jogi vagy történelemtanári pályára predestináltak. Amikor eljött a fakultációválasztás napja, a napi ige a Mt 9,35-38 volt, Jézus kérése, hogy az Atya küldjön munkásokat az Aratásába. Úgy éreztem, hogy nem elég csak kérnem, nekem is be kell állnom az Aratásba, és továbbadnom azokat a pozitív megtapasztalásokat, amiket Istennel kapcsolatban akkor már több, mint egy éve megéltem. Amikor tehát eljött a fakultációválasztás, a hittant választottam, de azért senki sem lepődött meg rajta különösen.

Milyen szolgálat követte a teológus éveket?

A hatodévetem a kecskeméti gyülekezetben töltöttem, amely egy rendkívül érdekes, színes és Magyarországon eléggé egyedülálló gyülekezeti modellt valósít meg: rengeteg munkaág, igei alkalom, sok szolgáló, lelkészek és „laikusok” aktív együttműködése. Nagyzsem, ahol néha ugyan úgy éreztem, hogy egy kis fogaskerék vagyok a gépezetben, de ugyanakkor a lelkész kollégák és a szolgáló testvérek mind egyikétől lehetett tanulni valamit, ami egy intenzív, tanulságos és formáló időszakká tette számomra a hatodévet. Kecskemét után a Budapest-Budahegyvidéki Egyházközséghez

kaptam beosztott lelkészi kirendelést, amely egyben az anyagyülekezetem is volt. Itt kezdetben főként az ifjúsági szolgálatok, később pedig a hittanoktatás és a gyermekmisszió voltak a főbb feladatkörök, persze ezek mellett a lelkipásztor szolgálat minden megszokott területén is tevékenykedtem, a Baba-Mama Körtől kezdve a kazuáliák végzésén át az Ariadne program rejtjelmeinek megismeréséig. A budahegyvidéki gyülekezet a fővárosi gyülekezetekben megszokott fluktuáló, „church shopping”-oló egyharmadán túl egy egymáshoz megannyi mélyebb szállal kapcsolódó családis és barátságos gyülekezet, ahol nagyon szívesen szolgáltam, és ahová most egyszerű gyülekezeti tagként is jó visszatérni.

Hogyan jött az amerikai szolgálat lehetősége?

Az egyháztörténeti képzésemhez kapcsolódóan 2007-2008-ban voltam kint zsinati ösztöndíjjal az USA-ban, közelebbről a Princeton szemináriumon New Jersey-ben. Hamar lecsaptak rám a környékbeli magyar gyülekezetek lelkipásztorai, hogy helyettesítésekre kérjenek meg, főként Manville-ben és Whartonban, egykori magyar bányász kolóniákon, de sok alkalommal Philadelphiában is. Még ebből az időszakból hagyhattam jó emlékeket magam után, így amikor 2011-ben az Amerikai Magyar Református

Egyház missziói lelkészt keresett, rám esett a választás.

Mi volt a tapasztalata magyarként egy idegen kultúrában, egy sok tekintetben más egyházban?

Túlfeszítené ennek az interjúnak a kereteit, ha minden, a külszolgálatom során szerzett tapasztalatomat megpróbálnám ide sűríteni, de biztos lesz még lehetősége annak, hogy ezeket fokozatosan megosszam a hallgatókkal. Amerika egyfajta ismeretlen ismerősünk, a filmek, a popkultúra megannyi elemén keresztül árad ránk. Rendkívül amerikanizálttá vált a magyar társadalom, „we're all living in Amerika” énekeljük keserédesen együtt a rock-bandával. Amerika tehát egyrészt azért meglepő, mert tényleg olyan, mint a filmekben. A színterek, ahogyan az emberek viselkednek, „működnek”, már ismerős a számunkra. Ugyanakkor Amerika nem teljesen egyenlő azzal a képpel, amit mutat, megőrzi ismeretlenségét-kiismerhetetlenségét is. Sok érdekes és sokszor meglepő jelenséggel, hozzáállással, magatartásmóddal szolgált, pozitív és negatív tekintetben egyaránt.

Hazatérve milyen terveket, célokat tűzött ki maga elé a Tanár Úr?

Mindenekelőtt szeretnék elsődleges feladatomra, az egyetemes egyháztörténeti tárgyak oktatására koncentrálni. Amennyire tananyagunk engedi, igyekszem az előadásaimat „életszagúvá” tenni. Rámutatni az összefüggésekre, érdekes párhuzamokat felvillantani a múlt eseményei és jelenünk között és olyan tanulságokat levonni, amelyek hasznára válhatnak a lelkipásztori szolgálat számára, még olyan hallgatók esetében is, akiknek nincsen történeti érdeklődésük. Nyáron majd a doktori dolgozatomat tervezem sajtó alá rendezni, ami előreláthatólag jövőre jelenhet meg a reformáció emlékévéhez kapcsolódva.

A kollégiumi igazgatói szolgálatomban arra törekszem, hogy a házirendünk első pontja - amely szerint a diákotthon hivatása az, hogy a legjobb körülményeket biztosítsa a tanulóhoz, közösségi élethez és a hitben való elmélyedéshez - minél teljesebb mértékben valósulhasson meg. Az együttélés, akár párban, akár családban, akár pedig egy kollégium esetében is türelmet, elfogadást és kompromisszumokat igényel. Céлом, hogy ez az együttélés a vezetőség, a kollégiumi dolgozók és a lakók között, mindegyik oldal számára a legkevesebb érdeksérelemmel és a leggyördülékenyebben mehessen végbe.

Kovács Gergő

Gyermek-Lét

2015-ös Cannes-i Film Fesztiválon mutatták be Mark Osborne rendezésében A kis herceg angolul beszélő, francia animációs filmet, Antoine Saint-Exupéry regényének újabb feldolgozását. A mindnyájunk által jól ismert, sokat idézett regény egy kislány és egy öregúr barátságán keresztül kerül a filmben egy egészen új megvilágításba: a posztmodern tendenciák közt mutatja fel a gyermeklét-felnőttlét kettősségét és egyben ambivalenciáit.

Beszédes egybeesés, hogy Saint-Exupéry, A kis herceg írója, ugyanabban az évben, 1900-ban született, amikor Ellen Key, múlt század elején nagy port kavaráó korszakalkotó pedagógiai műve, A gyermek évszázada. Igaz, Exupéry könyve jóval később, 1943-ban, Key pedagógiai műve pedig már a század elején, de mindkettő a gyermeklétre, és egyben a gyermekre irányítja a figyelmet. Arra, ami nem tőlünk, a felnőttektől származik, hanem magában a gyermekben van, a gyermekből bontakozhat ki.

Már ennek a két könyvnek a párbeszéde is megérdemelne egy elemzést, de most tovább kell lépnünk A kis herceg című 2015-ös animációs filmre, Exupéry regényének legfrissebb feldolgozására. A film az imént felvillantott háttérrel igazán izgalmas. Hogyan értelmezi, adoptálja, fűzi tovább Exupéry regényét egy filmfeldolgozás, és ezzel együtt hogyan beszél a gyermeklét kérdéséről a gyermekek évszázadán túl, a posztmodernben?

A film a gyermeklét posztmodernben tapasztalható ambivalenciájából indul ki. Egyrészt az élet minden területén megtaláljuk a kifejezetten gyermekekre specializálódott kínálatot, mely a gyermek testi-lelki-szellemi fejlődését segíti elő. Létrejöttek magas színvonalú oktatási intézmények, gyermekekre szabott terek, szabadidős lehetőségek, gyermekek igényeihez méretezett kulturális ajánlat, gyermekek számára létrehozott fogyasztói piac. Ugyanakkor mindezek mellett a gyermekek egyre kevésbé

védettek a társadalom negatív tendenciáival és hatásaival szemben. A válások folytán megnövekedett csonka családok száma és hatása, a segítő nagycsaládi közegből kiszakadt kiscsaládok egzisztenciális terhei, a partnerségen alapuló nevelési stílus következtében a gyermekek már korán a felnőttek világában, a felnőttek gondjai közt találják magukat. Azt látjuk, hogy fokozatosan elmosódik a határ a gyermekkor és a felnőttiség között. Marie Winn egyenesen a gyermekkor eltűnését, egy „új középkor” eljövételét jövendöli: „A mai gyerekek nemigen látszanak gyerekeknek: a ruhájuk, a beszédstílusuk, az ismereteik és a mindennapi viselkedésük mind ezt bizonyítja.” Ahogy a filmben szereplő anya és lánya is ugyanolyan életet folytatnak kortól függetlenül: a saját erejére támaszkodó, önmegvalósító, ambiciózus nőt alakítják, akik mögött nincs férfi, csak magas elvárások, és a saját magukba, teljesítményükbe, felkészültségükbe vetett hitük.

Ennek ellenpólusaként tűnik fel a szomszéd öregúr, a filmbéli Exupéry, az ódon, omladozó, de megannyi titkot és varázslatot rejtő házból egy régi-régi történettel, ami már számunkra is régi, miközben a benne található bölcsesség barátságról, kitartásról, hűségről, elengedésről mégis mindig új. A film mégsem ezt a fonalat veszi fel, nem ezt a témát szólítja meg, hanem egy egészen új értelmezés tárul elénk: az igazán értékes az, ami gyermeki. A lét értelme a gyermekségben, a gyermeklétben ragadható meg. A végtelen univerzum csodái, a szépségre való nyitottság, a pillanat öröme, a felhőtlen belefeledkezés a játékba, időbe, térbe, kitöltik, és egyben értelemmel látják el a mindennapokat.

Érdekes rátekintenünk a filmbéli gyermeklétre a szereplőkön keresztül.

A főszereplő kislány karaktere a gyermeklét fennebb felvázolt posztmodern ambivalenciáját jeleníti meg. Nem gyermek ő, hanem alacsony felnőtt, akinek már idejekorán magára kell ven-

nie a felnőtt lét szorítását. Csak titokban, lopva engedheti meg magának, hogy átlopózva a szomszédba egy kissé gyermek legyen. Nem így van ez ma megannyi iskolással? Ha van is mintájuk rá, és vannak testvéreik/barátaik/szülők/nagyszülők, akik még kimennek focizni velük a pályára, akik elviszik virágot szedni, pillangót hajkurászni és sneцит fogni kézzel a hínárosban, mindezt csak az egész napos iskola után, a megannyi különórán kívül, és csak lopva tehetik meg.

Az igaz gyermekséget a filmben nem a kislány, hanem furcsamód a szomszéd öregúr mutatja fel, aki „örök gyerekként” még mindig a repülőjén, a sivatagban, a csillagokon, mondhatni a mesében él. Már csak ő emlékszik azokra az időkre, amikor a gyermekeknek még volt gyermekkora? Ugyanakkor itt moco-rog bennem Neil Postmann megállapítása, aki a „gyermekszinten megrekedt felnőttek” korszakáról beszél. Ez a bogaras öregúr gyermekebb a gyermeknél, mintha soha nem is nőtt volna fel!

A leginkább újszerű értelmezést a filmben mégiscsak az ifjúvá, felnőtté cseperedett herceg úr karakterében találjuk. Egyfajta továbbgondolása a regénynek: Mi történhetett a kis herceggel, miután a kígyó megmarta? Valóban visszajutott a bolygójára? Sikerült felvennie a harcot a majomkenyér fákkal? Megvárta a rózsája? Már bölcsen szerette? A film egy egészen új értelmezést kínál, ami egyben a gyermekkor fontosságát is hangsúlyozza. Mert boldog gyermekkor nélkül nem lehet boldog a felnőtt sem. Ha már gyerekként a teljesítménykényszer, az önfeladás és a hamis elismerések deformáló hatása alatt élünk, akkor felnőttként még inkább ennek vagyunk kitéve. A posztmodern gyermekkor továbbgondolását látjuk itt. Egy kor, amiben a kis herceg gyermeki bölcsessége is odalett.

Még többet adhat a filmbéli értelmezés nekünk, keresztyéneknek, ha segítségül hívjuk a regény szimbolikáját. Exupéry művében a kis herceg útját a kígyóig kíséreltük, akinek a mérgé a film szerint valahogy mégsem a rózsájához, ha-

nem a felnőtt létbe juttatta az aranyhajú kisfiút. Mert a kígyó az oka annak, amit a Bibliában így találunk, hogy „ekkor megnyílt mindkettőjük szeme” (1Móz 3,7). Richard Rohr így ír erről: „Az imádság tanítói ezt az alany-tárgy közötti hasadásnak nevezik. Mindig ez történik, amikor a dolgok fölött állunk, ellenük szegülünk, távol tartjuk magunkat tőlük, elemezgetjük őket, és már nem a rokonság, a hasonlóság vagy a természetes kapcsolat révén ismerjük meg őket, hanem pusztán olyan tárgyakként, amelyek valahol rajtunk kívül vannak. Ez minden ember esetében hétéves kora táján kezdődik.” Ezután a kígyóba már nem fér bele egy elefánt, és a téglatest három kis lyukkal az oldalán nem rejthet bárányt. Csak kalap van és doboz. Ráadásul mind haszontalanok, hiszen csak rajz, semmi más.

Bár a film korunk tendenciái, az eredeti mese-regény és a szürreális továbbgondolás révén több különböző képet és egyben kérdést vet fel a gyermekléttel kapcsolatban, a gyermeklét-felnőttlét nagy kérdését számunkra mégsem oldja meg. Mert való igaz, felnőtt létünket nagyban meghatározza, hogy milyen gyermekkor adatott, de még inkább meghatározza, hogy mennyiben tudunk felnőttként is gyermekek lenni. Nem egészen úgy, mint a szomszéd öregúr, pusztán nosztalgiából, vagy gyermekesen, „örök gyerekként”, hanem Isten gyermekeként, megváltva a kígyó mérgétől, a felnőttkor haszontalanságaitól, fásultságától és beszűkült-ségétől.

Szabóné László Lilla

Pukánszky Béla: Fejezetek a gyermekkor és a családi nevelés történetéből. In: Németh András - Pukánszky Béla: A pedagógia problémátörténete. Gondolat Kiadó, Bp. 2004.

Marie Winn: Gyermekkor nélkül. Gondolat Kiadó, Bp. 1990.

Bábosik István: A nevelélméleti modellek elemei és változatai a XX. században. In: A modern nevelés elmélete. Szerk.: Bábosik István. Telosz Kiadó, Bp. 1997.

Ellen Key: A gyermek évszázada. Tankönyvkiadó, Bp., 1976.

Az újszövetségi gyülekezet válasza a pszichikus emberi alapszükségletekre

Az alapszükségletek elméletének igen tág rendszeréből egy konkrét elméleten keresztül fogjuk megvizsgálni, hogyan nyújt kielégülést az újszövetségi egyház, annak belső folyamatai és végső irányultsága az emberi alapszükségletekre nézve. Ebben Klaus Grawe lesz segítségünkre, aki Neuropsychotherapie munkájában rendszerezi ezeket a szükségleteket. Ebben azokat az alapvető emberi szükségleteket mutatja be, aminek kielégítésére egységesen minden ember törekszik. Amennyiben ezek megvalósulnak, kielégülnek, akkor boldognak és teljesnek gondoljuk életünket.¹ Az általa meghatározott pszichikus alapszükségleteken végigmenve nézzük meg, hogy az ember milyen igényei fogalmazódnak meg bennük, és ezekre hogyan képes az újszövetségi gyülekezet élete, célja és küldetése reflektálni.

Az újszövetségi gyülekezet életre hívója Jézus Krisztus,² aki az emberi természetet magára véve, annak minden korlátjával és hiányával, kivéve az Istentől való elszakadtságot, bünt (vö. Fil 2:6-8). Küldetésének célja az Istentől elszakadt, vele ellenséges viszonyban álló ember életének rendezése és eredeti természetének helyreállítása. Az elkezdett munka teljesen a mennyek országában fog befejeződni, azonban ennek már elkezdett valósága az újszövetségi gyülekezet. Éppen ezért az újszövetségi gyülekezet az emberi szükségletek tökéletes betöltéséből szintén részlegesen meg kell, hogy valósítson valamit. Az alapszükségletek és a gyülekezet találkozásában a tökéletes és teljes betöltés jelenleg még részleges lehetőségeit próbáljuk feltárni.

Az Újszövetség a gyülekezetet, mint a közösség összegyülekezését írja le. Két görög kifejezést szükséges itt megemlítenünk: συναγωγή és ἐκκλησία. Míg a συναγωγή szinte minden

esetben a zsidó gyülekezet helyi összegyűlését jelenti, addig az ἐκκλησία a Krisztus gyülekezetének nevére fenntartott fogalom. Az újszövetségi keresztyén csoportok önmegjelölése tehát egy eredetileg görög politikai kifejezés, mely a biblián kívül a Kr.e. 5 század óta a görög-hellén kultúrában a választópolgárok közgyűlését jelöli egy polisban (vö. ApCsel 19:32.39köv). Ezen a politikai közgyűlésen csak a város szabad polgárai vehettek részt. Kizárólag ők alkothatták az ἐκκλησία-t. A LXX az ἐκκλησία és a συναγωγή kifejezéseket használja a héber לִקְוֹא helyén, ami a szövetséges nép összejövetelét, vagy találkozóját jelentette. Ugyanakkor a kifejezést ott ennél még szélesebb értelemben is használták. Jelenthette a háborús-, bírósági-, tanulási- és kulturális összejöveteleket, vagy csak egyszerűen a találkozást.³

Az újszövetségi ἐκκλησία, a keresztyén gyülekezet önmegjelölésére használt fogalom, azonban több mint a görög összegyülekezés, ugyanakkor köze van a zsidó fogalmisághoz is. Jellemzőjéhez tartozik a magasztalás dicséret. Ez közvetlenül Istenre irányul (ApCsel 2:46köv; 1Kor 14:26; Ef 3:21) vagy közvetett módon mások előtt az emberi magasztaláson keresztül, de ugyancsak Istenre (2Kor 8:18; 2Thessz 1:4). Továbbá az a hely, ahol adott esetben fegyelmezni, büntetni kell (Mt 18:17; 1Kor 5); a tanítás, a hallgatás és a beszéd helye (1Kor 14:4.5.13); ismeri a vének intézményét (ApCsel és Jak; pl ApCsel 15:22); valamint adott esetben levelek konkrét címzettje lehet pogány és hellén-zsidó háttérrel is (vö. Jel 2-3).⁴

A kifejezés további nyelvi fejlődése, hogy a

³ Hahn, Ferdinand: Theologie des Neuen Testaments, Band II: Die Einheit des Neuen Testaments, Tübingen, Mohr Siebeck, 2002., 480-481.

⁴ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): TRE, Band XVII Katechumenat/Katechumenen – Kirchenrecht, Berger, Klaus: Kirche II, Berlin, de Gruyter, 1989., 214-215 vö. Hahn, Ferdinand: i.m., 484.

¹ Grawe, Klaus: Neuropsychotherapie, Göttingen, Hogrefe Verlag, 2004.

² vö. A Heidelbergi Káté 54. kérdés-felelet, Budapest, Kálvin Kiadó, 2013. 30.

Bibliában a keresztyén gyülekezetre nézve használhatjuk a kifejezést egyes, illetve többes számban is. Ez tehát adott esetben a hívők gyülekezeteinek összességét, vagy konkrétan egy gyülekezetet jelölhet (vö. Mt 16:18köv és Róm 16:16). Ennek világos analógiája van a zsidóságban, ahol egy konkrét helyi gyülekezetet is a zsidó népnek neveztek. Az áldás pedig az egész Izráel számára szólt akkor is, amikor egy konkrét gyülekezet részére hangzott el.⁵

Ezzel a gyülekezettel kapcsolatban vizsgáljuk meg a Grawe által felállított szükségleteket. Látni fogjuk, hogy bár az elmélet több ezer évvel az újszövetségi gyülekezete után keletkezett, azonban az újszövetségi közösségben tudatosan megjelennek ezek a szükségletek az egyénnel és a közösséggel kapcsolatban is.

I. Kötődési szükséglet

Grawe rendszerében az emberi alapszükségletek között az első a kötődési szükséglet. Már a fogadás egyfajta kötődési viszonynak a következménye. A születés után pedig a kielégítetlensége komoly következményekkel jár a pszichikus egészségre nézve. Már pusztán ez a tény jelzi a szükséglet fontosságát. A kötődési szükségletet az emberi élet elején a kisgyermek és legtöbbször az édesanya közötti kapcsolat megfelelő működése elégítheti ki, illetve okozhatja az elbizonytalanodást.⁶

A bizonytalan kötődési típus kialakulásához az járul hozzá, ha a mindennapi szituációkban az anya kevésbé érzékenyen reagál gyermekére. Tovább növelheti a szükséglet nem megfelelő kielégítését, ha a bizonytalan reakciókhoz érzelemmentesség, vagy kevés érzelem társul. Az ellentmondásos viselkedés következtében a kötődés szintén nem lesz biztos. Ennél fordul elő, hogy az anya a gyermeket akár hosszabb ideig is hagyja a „tevékenységében”, máskor pedig egyszerűen közbelép. Összességében azt tudjuk megállapítani, hogy bizonytalan kötődést eredményez, ha az anya érintkezése kevés érzelmeket közvetít, ha érintkezik vele kevésbé

emocionális, valamint nem időben reagál a gyermek saját jelzéseire.⁷

Felnőttekkel végzett kutatások pedig kimutatták, hogy kölcsönös kapcsolat van a bizonytalan kötődési minta és pszichikus zavar kialakulása között. A megsérült kötődési szükséglet további lépéseken keresztül pszichikus zavarokhoz fog vezetni.⁸

Mind a zsidó, mind a pogány származású Jézust Messiásként/Krisztusként elfogadott hívek egy ún. primer kötődési közeggel, a zsidósággal vagy a hellén, római vagy más pogány háttérrel rendelkeztek. Ebben a háttérben éri őket az evangélium, ami felhasználva a meglévő kulturális kötődésüket, vezeti őket tovább egy új kapcsolat kialakulása felé.

A zsidó háttér esetében ez úgy történik, hogy az Izráelre vonatkozó teológiai állításokat a zsidó háttérből érkező, de keresztyénné lett gyülekezet veszi át és hordozza a továbbiakban (vö. 1Pt 2:9 – szent nép, királyi papság). Fontos volt tisztázni az ószövetséggel való kapcsolatot (Jak 1:1 – a szórványban élő tizenkét törzs; Júd 1 – elhívottak; Jel 1:4-6 gyülekezet, királyság, papság), amiben Jézus tanítása a folytonosságról szól (vö. Mt 5:17-20;). A feladata az összegyűjtés, mivel Ő maga a pásztor (vö. Mt 2:6; 9:36; 10:6; 15:24). Zsidó háttérrel érthető sok olyan ószövetségi kép, aminek értelmezése az újszövetségi gyülekezetben kiteljesedik. Ilyen a vőlegény menyasszony képe (vö. Ézs 54:5köv), valamint a mennyei Jeruzsálem is (Zsid 12:22köv). Ezeknél a tagoknál az ószövetségi háttérre ráépülve alakul ki az első kötődés a gyülekezethez.⁹

⁷ Grawe: i.m., 205-206.

⁸ Grawe: i.m., 210-216.

⁹ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): Theologische Realenzyklopädie, Band XVII Katechumenat/Katechumenen – Kirchenrecht, Berger, Klaus: Kirche II, Berlin, de Gruyter, 1989., 202, 208-209. vö. Stuhlmacher, Peter: Biblische Theologie des Neuen Testaments, Band II: Von der Paulusschule bis zur Johannesoffenbarung, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1999., 30-32.

A jánosi corpus olyan közel állt a zsidósághoz, hogy az egyházzal kapcsolatos tan kezdetben hiányzik, illetve valószínűleg a zsidósághoz hasonló volt. János második levelében jelenik majd csak meg (2Jn 4 – kiválasztott Úrnő).

⁵ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 215.

⁶ Grawe: i.m., 205.

A pogány háttér esetében a meglévő alap az adott kultúrában jelen levő vallási vagy politikai uralom. Ennek a közegnek a motívumait, képeit, formáit veszi át a pogány keresztyén gyülekezet, ezeket új tartalommal ruházza fel, és a gyülekezetre alkalmazza. Ilyen a Kolossé és az Efézus levélben használt Krisztus test fogalom, ami a keresztyén gyülekezetben Krisztusra, mint fejre utal. Ez a metafora a római kultúrából eredve, konkurens helyzetet eredményez, melyben a császár helyére egyre inkább Krisztus lép. A keresztyén egyházfogalom a római uralkodás hatalmi kifejeződésével konfliktusba kerülve, megfosztja azt uralmától és Krisztusnak rendel alá mindent olyan módon, ahogy a tejhatalom a császárral kapcsolatban ki volt fejezve, sőt azt még tovább is viszi.¹⁰

A meglévő kötődési mintázat tudomásul vételével történik a kötődés átalakítása. A gyülekezetnél egy konkrét személyhez köthető a kialakulás és ez után ugyan ezzel a személlyel való kapcsolatra hív másokat is, aki valóságos Isten és valóságos ember. A kötődés következő erősítése Jézus helyreállító és újjáteremtő munkájának megismerése és személyes elfogadása. A gyülekezet által képviselt üzenet, döntésre hívja az adott személyt, hitet ébreszt, aminek következménye a bűnbánat. Ennek nyomán élő hit, kapcsolat jön létre Krisztuson keresztül az Atyával. Ez az embert egzisztenciálisan érinti és hatással van a gondolkodására és érzelmeire is. Az Isten részéről pedig olyan érzékenység jut kifejeződésre, amiben alkalmazkodik az ember értelmi képességeihez és létformájához a testet öltéssel (vö. Jn 1).

Az ember válasza erre az elfogadás lehet. Ennek külső jele és pecsétje a vízzel való megkeresztelkedés. Az újszövetségi gyülekezet keresztelési gyakorlatában leginkább felnőttekről van szó, akiknek az evangélium a maga egészében hirdetik és a keresztség által szemé-

lyesen elfogadják. Ezzel a hívő részese lesz Jézus halálának és feltámadásának (Róm 6:3-11). Egzisztenciális változás történik: Krisztussal együtt részesedik a halálában és a feltámadásában. Minden megkeresztelt ezért egy teljesen új ember, mert részesedett a feltámadásban. Továbbá a keresztség ezen túl minden krisztuskövetőt egymással is összeköt, és az egyházba tagol be.¹¹ Amikor a különféle népek a maguk közegében megértették az üzenetet, akkor azonban nem úgy folyik az életük tovább, ahogy korábban ment, hanem egy új népnek, egy új közösségnek, egy új gyülekezetnek lesznek a részesei (ApCsel 20:28; Ef 5:25-27; vö. 1Pt 1:18köv; Jel 1:5köv; 5:9köv).¹² A keresztség alapvető aspektusához tartozik a megajándékozottság, a hívők közösségébe való besorolás, ami eszkatológiai beállítottsággal is jár. Az egyénre vonatkoztatja mindazokat, ami az üdvtörténetben végbemegy, amiben a megkeresztelt megszabadul az Isten ellenes hatalmaktól és a bűntől (Jak 1:17köv; 1Pt 1:22-2:3; Tit 3:4-7; Zsid 6:4-6; 10:22). Egzisztenciális alapként kezdve megújul az élete, ami magában foglalja mindenfajta kötődési szükséglet kielégítését. A keresztség, mint felvételi aktus pedig a Jézushoz alapvető primer kötődési kapcsolat kialakítása mellett kapcsolatot létesít a megkereszteltek közösségével, az egyházzal.¹³

A kötődéssel Krisztusban olyan kötődési kapcsolat alakul, amiben a másik fél nemcsak bizonyossággal rendelkezik, hanem garanciája is van a jövőre nézve, ami meghaladja az ember lehetőségeit. Másrészt pedig ennek a kapcsolatnak egyfajta előképe a gyülekezet közössége, amiben egymással is kapcsolatban vagyunk, mint akik Krisztushoz tartozunk.

A kötődési szükséglet legkifejezőbb képe a gyülekezettel kapcsolatban a test. Ez egyfajta tökéletes kölcsönösséget feltételez. Magában foglalja személyiség határának átlépését

¹⁰ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 202-205. Plutharkosz görög-római történet író jegyzi meg Galba császárról (68. június 8 – 69. január 15.), hogy úgy tekintett hivatali pozíciójára, mint a test fejére. Seneca is feljegyzi Néro császárról (54. október 13. – 68. június 9.), hogy ő az állam értelme, elméje (animus) és mindenki más a test.

¹¹ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band II: Die Theologie des Neuen Testaments als Grundlage kirchlicher Lehre, Teilband 2: Der Aufbau, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 2009., 91-93.

¹² Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 205-206.

¹³ Hahn, Ferdinand: i.m., 527-530.

is Krisztus felé (vö. Gal 2:20; 3:27-29; Róm 6:10köv). Olyan egységet jelent Krisztussal kapcsolatban, ami mindenhol jelentkezik: halállában (Róm 6:3-4) és feltámadásában is (Róm 1:4 vö. 8:11). Mivel Isten ereje és ajándékai egyedül Krisztusnak adattak, így csak azok részesülhetnek belőle, akik olyannyira hasonulnak vele, hogy eggyé válnak Krisztussal, krisztusi „identitásuk” lesz (vö. Gal 3:27; Róm 13:14). Nem azt jelenti, hogy megszűnik az egyéniség, hanem jogi-sakramentális (Gal 3:13-19) vagy lelki (1Kor 12:12köv) egységről beszélhetünk. A test képe továbbá nem csak a fejhez, hanem a tagokhoz való kötődést is kifejezi. A Krisztus test sajátos funkciója, hogy mindenkit integrálni képes. A test képe minden néppel szolidaritást fejez ki és ezzel együtt egy harmonikus összeilleszkedést, ami együtt alkot egy olyan egészet, aminek Krisztus a feje. Ezek az ajándékok pedig a gyülekezet tagjait egymással is összekötik.¹⁴

Az újszövetségi gyülekezetben az ember kötődési szükséglete olyan személlyel kerül kapcsolatban, aki örök (Jak 1:17), tehát a kötődési kapcsolatban a másik fél, Isten soha nem produkál ellentmondásos viselkedést. Ahogyan korábban mondtuk, ez alapvetően szükséges ahhoz, hogy a bizonytalan kötődést elkerüljük. A gyülekezeti közösséghez való tartozás pedig folyamatosan arra készítet, hogy azt az érzékenységet és figyelmességet, amit megtapasztaltam Istentől, azt tovább tudjam adni mások felé is.

II. Tájékoztató és kontrollszükséglet

Grawe szerint az ember valóságról alkotott elképzelését nagyban meghatározzák az élettapasztalatai. A személyiségközpont (selbst) az élettapasztalatok révén saját motivációs rendszert alakít ki. A viselkedés ezért arra törekszik, hogy a meghatározott célokat elérje, azaz az észlelések felett kontrollt gyakoroljon. Ezért a kontroll aspektusa a célorientált cselekvéssel elválaszthatatlanul összekapcsolódik, valamint hozzátartozik egy szabad cselekvési tér fenntartása, amik választási lehetőségeket biztosít fontos célok eléréséhez. A kontrollnak azonban van egy kognitív komponense is. A hatékony kontroll megfelelő rálátást feltételez az adott szituációra.¹⁵

Az élet kezdetén a kontrollszükséglet erősen összekapcsolódik a kötődés szükségletével. Amikor a csecsemő vagy kisgyermek a viselkedésével az édesanyjára befolyást tud gyakorolni, azaz a kívánt reakciót el tudja érni, akkor ezek pozitív kontrolltapasztalatokat jelentenek számára. A növekvő önállósággal azonban a kontroll egyre inkább leválik a kötődési kapcsolatról és azon kívülre helyeződik át.¹⁶

Mivel a teljes kongruencia állapota – azaz minden szükséglet egyszerre történő teljes kielégítése – nagyon ritka, ezért a kontrollszükséglet többé-kevésbé mindig aktivált. A legfontosabb célok sérülésének elkerülhetetlensége azonban félelmet okoz, mely ebben az esetben a kontroll teljes elvesztéséből fakad. Az inkongruencia, a kielégítetlenség mégis hasznos lehet, ha kontrollálva van. Bizonyos értelemben ez a pszichikus fejlődés motorja. Arra ösztönöz, hogy a saját lehetőségeinket a már elért állapoton túl továbbfejlesszük.¹⁷

Amikor az ember találkozik a Krisztusról szóló evangéliummal, akkor egy olyan realitáskonceptió áll előtte, konfrontálódik az addigi valóságértelmezésével. Az én-központú világnézet beszűkültnak és torznak tűnik és a helyére egy teocentrikus valóságértelmezés kerül. Ez a valóságértelmezés a Szentháromság létéből indul ki, és beszél a világ teremtésétől kezdve, az ember megalkotásáról és bűnbeeséséről, Krisztus megváltásáról egészen az utolsó időkig. A valóságról alkotott elképzelés újradefiniálásával, a Jézussal való személyes találkozás is bekövetkezik. Megváltozik az ember gondolkodása, mert megismeri, hogy Jézus maga az alap, amin az egész egyház nyugszik. Ezt erősíti meg minden újszövetségi tanú is. Hiszen az egyház

¹⁴ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 203-204.

¹⁵ Grawe: i.m., 230-233.

¹⁶ Grawe: i.m., 234.

¹⁷ Grawe: i.m., 235-247.

léte egy történés következménye, ami Jézus tanítása és működés következtében állt elő.¹⁸

Megváltoznak a távlati célok is: az Istennel való teljes találkozás, teljes ismeret lesz (vö. 1Kor 13:12). Ehhez a gyülekezeti életet úgy kell kialakítani, hogy minden erre a célra emlékeztessen, motiváljon és tanítson. A gyülekezet az elindulásnál négy alapvető dolgot tett ezért (ApCsel 2:42), amit a gyülekezeti élet alapelemeinek tekinthetünk. Ez az apostoli tanítás, a közösség megélése, a kenyér megtörése és az imádkozás. Ezzel a gyülekezet a tagok és magának a közösségnek is a tájékozódási és kontrollszükségletét tölti be.

Az apostoli tanítás alapvetően Jézus szavairól és tetteiről szól, amit a tágabb tanítványi kör hallott és látott, valamint a feltámadásról, aminek hiteles tanúja lett a tizenkét tanítvány. Ebben jelen van maga a feltámadt és megdicsőült Krisztus. A Jézus életéről, haláláról és feltámadásáról szóló tanítás Krisztus Lélek általi jelenlétével képezi az újszövetségi gyülekezet olyan alapját, amin az első egyház is alapszik, amire minden további gyülekezet és követő ráépül (vö. Ef 2:20).¹⁹

A gyülekezet közösségre használt szava a κοινωμία, ami valóságos testvéri összetartozást és Jézushoz való tarozást jelent. Ennek következtében fontos lesz a másikkal való törődés, mint testvérrel. A másik felé való szociális érzékenység megnyilvánulása a diakónia.²⁰ Alapvetően a közösségben való gondolkodás és a közösséggel való fizikai törődés felé terel a gyülekezet közössége, amiben egy olyan összekapcsolódás is megvalósul, amiben az, akinek van, segíti azt, akinek nincs. A fókusz a totális önmegvalósításról a közösségre kerül, ami-

¹⁸ Roloff, Jürgen: Die Kirche im Neuen Testament, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1993., 312-313.

¹⁹ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band I: Geschichte der urchristlichen Theologie, Teilband 2: Jesu Tod und Auferstehung und die Entstehung der Kirche aus Juden und Heiden, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 2003., 163-164. és Roloff, Jürgen: i.m., 72-73.

²⁰ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band I., 164-165. vö. Varga Zsigmond: Újszövetségi görög-magyar szótár, Budapest, Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1992., 547.

nek megvalósításában fontos szerepe marad az egyénnek.

A gyülekezet tájékozódási és kontrollszükségletéhez tartozik továbbá a kenyér megtörése.²¹ Ez az első keresztyének idejében napi szinten valósult meg házaknál, ami gyülekezeti asztalközösséget is jelentett. A lényeg az eukarisztiában, az úrvacsorai közösségben van. Ez által erősít, biztosít és biztat, hogy a bűnökeltörli és az Istennel való közösséget helyreállítja. Ugyanakkor a hívőkkel való közösséget, az új szövetség megerősítését is újra átéljük és megtapasztaljuk. Az úrvacsorában a látható és a hallható Ige újra megerősíti az Úrral való kapcsolatot.²² A sákramentumban az élet örök kérdései (szenvedés, halál, elmúlás?) a maguk megválaszolatlanságával megnyugvásra találnak, kielégíti a tájékozódási és kontrollszükséglet iránt. Amit nem tudunk megmagyarázni, az irányításunk alá vonni, ahol minimális a cselekvési tér, vagy akár teljesen hiányzik, ott olyan kijelentéseket tudunk egyedül elfogadni, amik egy erősebb kontrolláltságból érkeznek.

Az utolsó elem az imádság. Az Isten dicsőítése, a hálaadás, a teljes kontroll elismerése és a folyamatos vezetés és útmutatás, a valóságos kísérés megvallása, amely a feltámadás Igazságán és nem a gyülekezet aktuális sorsán tájékozódik. Ez az elem újra és újra fohászkodik Isten győzelme tudatában való megerősödésért és bekapcsolódik abba az eszkatologikus dicséretbe, ami a mennyben folytatódni fog (vö. Jel 5:8-9).²³

A szükséglet kielégítésében a gyülekezet folyamatosan emlékezteti magát, hogy ki a létének alapja, ki az aki fenntartja és a diadalt adja neki. Ez valósul meg a tanítás, a közösség megélése, az úrvacsora és az imádság által, amiben az fellelődik ki, hogy egzisztenciális függésben vannak Krisztussal, amiben Ő irányít a diakóniával és a megváltás hírének proklamálása által.

²¹ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band I., 165. és Roloff, Jürgen: i.m., 73.

²² Hahn, Ferdinand: i.m., 562-563.

²³ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band I., 165. és Roloff, Jürgen: i.m., 73.

Amikor a gyülekezet ezt teszi, akkor világosan kifejezi, hogy a kontroll teljesen Krisztusnál van. Ezzel pedig korábban nem tapasztalt és nem élt igazságai derülnek ki az életnek, ami alapjában módosítja az ember céljait. Nem csak ebben a látható világban tud már gondolkodni és célja is sem teljes egészében ezen tájékozódni, hanem tudomást szerez a láthatatlan világról, arról az örökségről, amit Isten készített el az Őt szeretők számára. Ez pedig egy egészen sajátos cselekvési teret nyit meg, amiben a viselkedési minta is egyre inkább a gyülekezet alapja, Krisztus lesz (megszentelődés).

III. Az önértékelés növelése iránti szükséglet és az önértékelés védelme

Ez a szükséglet kifejezetten emberi. Feltételezi az öntudatot és a reflexiós gondolkodást. Az önértékelés növelésére irányuló szükségletről csak akkor beszélhetünk, ha már a tudatos én kifejlődött, amely rendelkezik ezekkel az adottságokkal. Olyan szükségletéről van tehát szó, melyek más szükségletek hiányos vagy teljes kielégülése nyomán következnek. A kötődési és a kontroll szükséglet sokkal hamarabb jelentkezik, ezért hatással lesz az önkép és ezáltal az önértékelés szükségletére. Az önértékelés szükségletének kielégítése más szükségletekkel szorosan „együttműködve” kerül sor, amely adott esetben egy rossz önértékelés folyamatos fenntartását is eredményezheti. Nem csak akkor van kielégítve, ha ez környezete számára érzékelhető és nem tűnik el egy rossz önbecsüléssel sem, hanem ilyenkor a környezettel való kapcsolatban fontosabb marad a belső védelem, mint a külső realizáció.²⁴

Az emberi viselkedés értékelésénél hozzá kell kalkulálnunk, hogy egyszerre az összes szükségletéről van szó. Az önértékelés növelése iránti szükségletet meghatározza, hogy a többi szükséglet mennyire van kielégítve. Az alapszükségletek tehát egyszerre vannak jelen, mindig az összképet kell keresni.²⁵

Az empirikus eredmények alátámasztják, hogy

²⁴ Grawe: i.m., 251-252.

²⁵ uo., 253.

az önértékelést növelő viselkedés korrelál a pszichikus egészséggel. A jó pszichikai egészségnek pedig jellemzője, hogy az ember bizonyos mértékben irreális elképzeléseket és észleléseket alakít ki, melyekben a saját magáról kialakított kép valamennyire illúziókon alapul. Ez szükséges az önbecsülés növelése és a kontroll iránti szükséglet kielégítéséhez.²⁶

Az önértékelés növelésének vágya feltételez egy olyan állapotot, amikor ez tökéletesen ki volt elégítve, ami nyomán vágyódik az ember az ismételt kielégülésre. A bibliai őstörténet beszél az ember eredetéről. A megfigyelhető önértékelési szükséglet magyarázatát adják ezek a próféciák. Megtudjuk, hogy teremtésénél fogva az ember istenképű (1Móz 1:26), de nem Isten. Kapcsolatra lett teremtve Istennel, ami önértékelési normát is jelent. Az engedetlenség esete pedig megmutatja, hogy az ember felül akarja bírálni Istennek a döntését és maga is isten akar lenni, jónak és rossznak tudója (1Móz 3:1-5). Ezt állítja helyre a Jézus Krisztusról szóló evangélium, aminek következtében a keresztség által is kifejezésre jut, hogy a gyülekezet és a tagok alapvető értékét a halál és a feltámadás egyedülálló, mindent felülmúló volt adja. Ennek következtében az ember szembesül Isten kegyelmével, ami a személyes hibákat és bűnöket Jézus Krisztusra helyezi át, ezzel pedig az ember életének alapja és értéke az Isten-ember érte hozott áldozata.

Egyrészt az ember teljes függőségbe és alárendeltségbe kerül Jézus Krisztussal, amit Pál apostol a rabszolga (δοῦλος) kifejezéssel ad vissza (vö. Róm 1:1). A személy teljesen Isten tulajdona lesz. Teljes egzisztenciája Istenhez tartozik (vö. Mt 25:14-30), aki rendelkezve minden tudással, minden hatalommal, teljes szuverenitással, bölcsességgel és nem utolsó sorban az élet forrásával. Éppen ezért az érdeke már nem a személyes előmenetele, hanem Jézus érdeke.

Másrészt méltóságot és ajándékokat is kap magától Jézustól, amivel a gyülekezet építésére és

²⁶ uo., 255-260.

az evangélium hirdetésére kell törekednie. A Krisztushoz való tartozás további változása az önképben a kultuszhoz kapcsolódik. A kultusz központi helye a templom volt, amiben az Isten és ember közötti elválasztást jelző kárpitot Krisztus kereszthalála kettéhasítja. Ennek következtében az Istennel való személyes kapcsolat nem lesz többé kiválasztott emberek kiváltsága, hanem kitágul a lehetőség. Az apostolok közül Jakabot, Kéfást és Jánost már oszlopnak nevezik (Gal 2:9), ami egyértelműen a jeruzsálemi templom oszlopaira utal (vö. Jel 3:12). A gyülekezetet magát az egység következtében pedig Krisztus építményének, templomának tekintették, aminek Ő maga a szegletköve (vö. Ef 2:20-22). Ha a gyülekezet Isten temploma, akkor az azt jelenti, hogy Isten jelenléte van benne. Isten jelenléte pedig Lelke által van biztosítva, ami szentté teszi a gyülekezetet és annak minden egyes tagját. A szentség pedig a zsidóságban a kiválasztottság szinonimája is. E mögött tudatos isteni tervezés és odafigyelés van. Valamint még tovább fokozódik a helyzet, amikor Kr.u. 70-ben a jeruzsálemi templom elpusztul. Ezt egészíti ki a mennyei Jeruzsálem képe, ami nem rendelkezik saját templommal (Jel 21:3.22), azonban minden lakos pap (Jel 1:6; 20:6).²⁷ Nincs szükség több áldozatra, mert Jézus áldozata tökéletes és nem kíván ismétlést (vö. Zsid 10:1-18). Ezzel az újszövetségi gyülekezetben az ún. egyetemes papság valósul meg, ami minden egyes keresztyén önértékelésében a papi funkciót eredményezi.

Krisztus egyházában minden elválasztófal leomlik. Mégis sajátos szerepe lesz a tagnak, a neki adott kegyelmi ajándék által, amit a gyülekezet építésére kell, hogy használjon. A kegyelmi ajándékok vagy karizmák között különbségek vannak, aminek következtében mindenkinek megvan a maga helye és feladata a gyülekezetben belül. Az egy testhez való tartozás határozza meg ezek hasznát is, ami pedig a test, a gyülekezet építésében kell hogy jelentkezzen.²⁸ A kegyelmi ajándékok Isten

kitüntetett figyelmére utalnak a gyülekezetben belül, ami a tagoknak személyre szabottan szól. Mivel a testen belül mindenki fontos és pótolhatatlan funkciót tölt be, ezért az ajándékok is együtt, egymást kiegészítve működnek a leghatékonyabban. Természetesen az ajándékok sokszor igazodhatnak az emberi képességekhez, de nem egyszerűen az emberi tehetséget jelentik, hanem a Szentlélek munkájának egyfajta tükrét, ami a gyülekezet épülését kell hogy szem előtt tartsa. Ezek az ajándékok azért adatnak, hogy használják őket (1Kor 12:7). Nagyon fontos a gyülekezetben, hogy mindenki a saját ajándékával szolgálni tudjon, amivel egy személyre szabott, más által el nem végezhető feladatot képes betölteni. Ez az önértékeléssel kapcsolatban megerősíti az önképet, hogy Isten egyedileg használ a munkája végzésében, hogy másokkal össze tudjak dolgozni.²⁹

Az önértékelés növelésében az ember, ha folyamatos növekedést képes garantálni magának vagy pedig a legnagyobb a környezetében. Ahogyan Grawe elemzése rámutat, amikor egészségesen működik, akkor mindig túloz. Többet akar gondolni magáról, mint ami.³⁰ A gyülekezettel kapcsolatban pedig azt látjuk, hogy kijózanítóan reális az önkép, szolgálai sorsot mutat, totális alávetettséget. Ugyanakkor mégis egy teljes felszabadulással is jár, amiben nem kell magunkat többnek gondolnunk, mint amik vagyunk, nem kell illúziók között élni, mert Isten újjáteremtő ereje és jelenléte valódi

²⁹ Hahn, Ferdinand: i.m., 597-599.

A karizmákat Ferdinand Hahn három csoportba sorolja be. Az első csoportba levők erőteljesen a beszédhez kapcsolódnak. Ide tartozik a prófétálás (1Kor 12:10b; Róm 12:6b), a bölcsesség, ismeret igéje (1Kor 12:8), kinyilatkoztatás (1Kor 14:26; tanítás (Róm 12:7b; 1Kor 14:26), a nyelveken szólás és annak magyarázata (1Kor 12:10.28; 14:26) valamint a lelkek megkülönböztetése (1Kor 12:10b). A második csoportba a különleges tettekkel kapcsolatosak találhatók: a csodatevő erő és gyógyítás (1Kor 12:9.10.28), valamint az olyan erős hit, ami konkrét csodás tetteket képes eredményezni (1Kor 12:9a vö. 13:2b). A harmadik csoportban levő ajándékok pedig lelkgigondozói és karitatív feladatok végzését segítik, mint a vigasztalás és buzdítás, az adakozás, megkönyörülés, a szolgálat (Róm 12:7-8), segítségnyújtás és vezetési feladatok (1Kor 12:28) és az előljároi igyekezet (Róm 12:8b). A lelki ajándékok, karizmák között nincs hierarchia.

³⁰ Grawe: i.m., 258-260.

²⁷ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 211-2012.

²⁸ uo. 204.

értéket ad az embernek. Az ember élete a legértékesebbhez, a legtökéletesebbhez, leghatalmasabbhoz kötött, Jézus Krisztushoz, rajta keresztül pedig a Szentháromság Istenhez.

IV. Az élvezet elérésének és a rossz érzések elkerülésének érzete, mint szükséglet

Mindannyian a kellemes állapotok elérésére törekszünk, a kellemetleneket pedig el akarjuk kerülni. Azonban amennyire általános ez a kijelentés távolról, olyan komplex közelebbről megnézve. Ennek a motivációs szisztémának része az, hogy minden tapasztalatot automatikusan jónak vagy rossznak ítélünk a ránk gyakorolt hatása tekintetében, mellyel az emberi élet minden aspektusa átszőhető.³¹

Az emberek közötti interakciók értékelésénél az első dimenzió „emocionálisan pozitív” (szeretet), vagy „emocionálisan negatív” (gyűlölet). Az emocionális értékelés azonban automatikus és nem tudatos folyamat. Az értékelés mégis megtörténik, amely ezek alapján nem objektív jellemzőktől függ, hanem korábbi tapasztalatokból, és a pillanatnyi állapottól. A gyerekeknek nem ízlik a feketekávé, a sör vagy a bor, de a felnőttek számára a nyugati kultúrkörben az előnyben részesített élvezetekhez tartoznak. Az ízléstanulás mögött egy komplex folyamat áll, amely az olyan motívumokban, mint a kívánság, a tartozás utáni vágy, a kompetencia, fontos szerepet játszik. Vegyünk egy hosszútávfutót, aki még távol van a céltől, de már fáj minden izma és levegő után kapkod. Az, hogy az intenzív kellemetlen érzés dacára tovább fut, és megpróbál, akár még gyorsabban teljesíteni, azt bizonyítja, hogy a pillanatnyi jó érzések és a kellemetlen érzések nem jelenik a legfelsőbb maximát a pszichikus történések során, hiszen egy nagyobb kontextusban elhelyezett jó érzés eredményezheti a pillanatnyilag rossznak érezhető.³²

Az élvezet elérésével és a rossz érzések elkerülését a gyülekezettel kapcsolatban nem érzések szintjén, hanem mélyebben, a szellemi szinten,

³¹ Grawe: i.m., 260-261.

³² uo., 262-265.

etikai dimenzióban tudjuk értelmezni és kezelni. Az élvezetnek, mint a jónak elérése a cél, miközben a rossz érzést, mint az etikai rosszat elkerüljük. Az ember rendelkezik veleszületett empátiás készséggel. Ennek alapján a kellemes és kellemetlen érzések az etikus cselekedettel függenek össze, amiről a Biblia, mint Isten által szívbe írt törvényről beszél (vö. Róm 2:14-15). Kellemetlen érzés, amikor sírni látunk valakit, ezért megpróbáljuk megvigasztalni. Ennek nyomán alakult ki az etikus viselkedés, melyben amennyire rajtunk áll, segítünk igazságot szolgáltatni. Ez az alapszükséglet szintén csak az emberre jellemző. A jó érzést, az etikai jót egy olyan elérendő célnak tekinti, amiért hajlandó áldozatot hozni. Ideig való szenvedést is eltűr annak érdekében, hogy ezt a jót, ezt a célt elérje, amely egy sokkal mélyebb kielégülést okoz, mint a meghozott áldozat, a pillanatnyi kellemetlenség. Ebben látszik, hogy az ember erkölcsi lény, akinek az élete objektív igazságokhoz vonzódik. Ugyanakkor ez az alapszükséglet feltételezi a jó és a rossz objektív létét (vö. 1Móz 3:1-7).

A tökéletes erkölcs maga az isteni akarat cselekvése. Ezt az Ószövetségben Isten a mózesi Törvényben jelenti ki, aminek tökéletes megtartása Isten előtti igazzá lételet von maga után. A jó elérése és a rossz elkerülése tehát teljes mértékben rögzített és világos. Azonban ez az út mégis járhatatlannak bizonyult. Akárhogy próbálkozott az ószövetség embere, soha senki nem tudta teljes mértékben az Isten akaratát megtartani, senki nem volt büntelen. Ezért volt szükség egy olyan Megváltóra, aki valóságos Isten és tökéletes ember, aminek következtében képes kivívni az Isten előtti igazságot.³³

Mivel a Törvény általi Istenhez jutás nem volt többé szükséges, ez nem jelentette azt, hogy az újszövetségi gyülekezet cselekedeteit nem szabályozta tovább. A Törvény és Krisztus nem egymás ellen kijátszható fogalmak, hanem egymás mellett működnek (vö. Jak 2:14-26). A

hit nem pótolja a cselekedeteket, hanem a hívő

³³ Hahn, Ferdinand: i.m.,: 341.

teljesen átadja magát Krisztusnak, mint Isten Fiának, aki megújított engedelmségével vezet (Róma 8:6-11). Mind a kettő alapfeltevés, hogy a Törvény Isten törvénye, Krisztus Isten Fia egyszerre érvényesül. Az Isten haragja, ami az Ő nevében a Törvény ellen vétettekhez szól és Isten szeretete, ami Krisztus szeretetében mutatkozik meg és az életet adó munkája a Szentléleknek, aki Krisztust bennünk hozza el egymás mellett élő valóságok maradnak. A hit a Krisztusban való élet, ami Krisztus munkája nyomán támad. Akik a törvény átkától megszabadítottak, azokat a törvény a környezetükben élő másik felé fordítja, hogy szeressék őt. Ennek a törvénynek a betöltése a keresztyén együttélés középpontja marad (Gal 5:14; Róm 13:8-10). Akik Krisztusban maradnak a Lélek által, azok erőt kapnak ahhoz, hogy a szeretet parancsát betöltsék (Gal 5:25). A gyülekezet tagjai azzal, hogy egymást szeretik, egymás terét hordozzák, azt a törvényt töltik be, amire az ő újonnan született életük rendeltetett (vö. Gal 6:2). Feltűnő, hogy a fő tő törvényt, ami Isten szeretete (5Móz 6:5), Jézus összeköti a felebarát szeretetével (3Móz 19:18) és a törvény közepére állítja (Mk 12:29-31). A hit, remény szeretet hármában (1Kor 13) a szeretet a leghangsúlyosabb, ami ugyan úgy az Isten és a másik irántit is jelenti. Azért, mert ez a Szentlélek belső lényege (Gal 5:22) a Szentháromságon belül is az Atya és a Fiú között. Ugyan ez a lényeg kell, hogy összekösse az isteni létmódon túl a hívők közösségét. Ez a szoros kapcsolat a hit és a szeretet között a lényege a szeretet parancsának.³⁴

A gyülekezeten belül az etikai tájékozódás, az Igazság elérése, a jó megtétele Istenhez kötött feladat. Ennek valóságát segíti az újszövetségi egyházszervezet kialakulás is, amiben tisztségi funkciók a szeretet parancsa értelmében vezetnek az Isten népét.³⁵

A legtökéletesebb jóval az isteni létezés módjára irányul a szükséglet kielégítése. A legna-

gyobb élvezet mindig az, ami tökéletes, amiben nincs hiány, ami önmagában elégséges és nem szorul semmilyen kiegészítésre. Ez azonban egyedül Isten. Azonban a lényeg mindig az isteni tökéletes létezésből valami megvalósulása.

V. Összegzés

A Klaus Grawe féle rendszer és önmagában az alapszükségletekkel foglalkozó pszichológiai kutatások legmélyebben, a pszichikus egészség szintjéig képesek elmenni. A kutatások célja, hogy az ember hosszú távon teljes és boldog életet legyen képes élni. Ehhez pedig alapvető az alapvető szükségleteit ismerni kell, illetve megfelelő módon kielégíteni. Természetesen nem csak alapszükségletei vannak az embernek, azonban minden további ennek differenciálódása. Valamint nem csak a Grawe féle rendszerrel lehet leírni az alapszükségleteket. Léteznek más megközelítések és modellek. Azonban ez egy jól használható, viszonylag mindent fedő modell, aminek a felosztása, megközelítése lehet, hogy sajátos, de a mögötte levő alapszükségletek találhatók más elméletekben is.

Az újszövetségi gyülekezetről tudjuk, hogy elsődleges küldetése nem a pszichikus egészség helyreállítása. Sokkal nagyobb perspektívában és az embert „mélyebben” értelmezve gondolkodik. Olyan közeget kíván az embernek biztosítani, ahol a pnemutikus szükségletét alapjában képes kielégíteni. Ahogyan a szükségleteknél is láttuk, ezt nem ő maga végzi, hanem csupán segítséget nyújt, hogy az ember találkozhasson a gyülekezet életre hívóján, a feltámadt Jézus Krisztuson keresztül a Szentháromság Istennel.

A földi keretek között a legtökéletesebb kielégülést a gyülekezetben lehet a pszichikus szükségletekkel kapcsolatban átélni, ami azonban még mindig csak árnyékképe annak, ami a mennyei dicsőségben várja a krisztushívők közösségét.

Molnár Ambrus

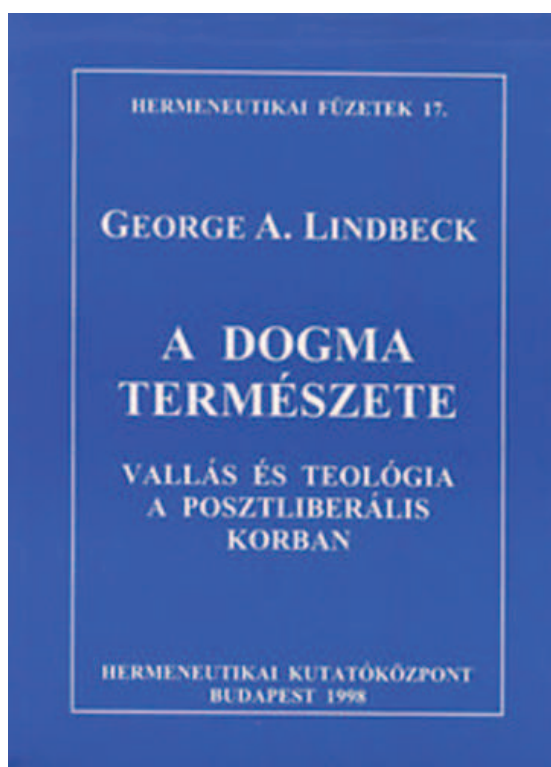
³⁴ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band II., 198-201.

³⁵ Roloff, Jürgen: i.m., 132.

Könyvajánló

George Lindbeck: A Dogma természete

Vajon az egyetemes egyház szétszakadozottsága mennyiben lesz javunkra az elkövetkezendő idők Európájában? Ha az iszlám jelenléte meghatározóvá növekszik (ahogy már utalnak jelek erre tőlünk nyugatra), akkor mennyiben lesz elég a felszínes és főleg évente egy, legfeljebb két alkalomra szóló közösség? Tudjuk-e úgy képviselni a keresztyénséget a körülöttünk élők felé, hogy közben az ökumenizmussal kapcsolatosan megelégszünk a szükséges minimummal? Utóbbi kérdésre talán a saját életünkben is tudunk választ adni: az egyetemes egyházon belüli feszültségek mindig olyan érzékeny pontok, amikre mások szívesen hivatkoznak, ha a keresztyénség hitelességét kívánják megkérdőjelezni.

Talán a válaszból kitűnik, hogy az előbbi két kérdésre is nemleges választ szeretnék adni, sőt: kijelentem, hogy szükségünk van egy bizonyos mértékű ökumenizmusra. A mérték ez: önazonosságunk megőrzése mellett a másik megértésére elkötelezett komoly szándék. Ha ez megvan, akkor tudunk határozott és az egye-

temes egyház szelleméhez méltó választ adni az egyház szétszakadozottságát firtató kérdésekre.

De hol kezdődik ez a megértés? Ha megnézzük, hogy hol vannak a szakadások, akkor láthatjuk, hogy elsősorban dogmatikai kérdések mentén. Mivel az önazonosságunk megőrzése ugyanolyan fontos, mint a másik megértése, a különböző tanítások feladása nem lehet megoldás. Sokkal fontosabb azt megérteni, hogy amikor a másik mást mond, mint mi, akkor mit is akar azzal a mással mondani.

Ehhez nem is annyira a dogmákkal, mint inkább a dogmák természetével kell tisztában lennünk. Nem annyira a szavakkal, hanem a szavak mögötti összefüggésekkel. George Lindbeck: A dogma természete könyve éppen azért született, hogy erre rávilágítson. Az ökumenizmus iránt elkötelezett megértéshez akar egy olyan látásmódot biztosítani, amivel a másikat szemlélhetjük, és amiben a másiról nyilatkozhatunk.

George Lindbeck az ökumenizmus, sőt a posztmodern teológia nagymestere, és munkái ebben a körben kötelezőek, de ezen kívül is azok kellenének, hogy legyenek; legalább a már magyarul is megjelent műve. Írása nem csak azoknak lehet fontos, akik mások megértésére törekednek, hanem azoknak is, akik saját maguk megértésére és megértetésére vágnak. Ennek a vágnak a XX.-XXI. században a dogmák különösen érzékeny pontjai lettek. Míg egyesek teljesen idejétmúltnak gondolják őket, és fölpuhításukra törekednek, addig mások a túlhangsúlyozással alakítják a Szentírást dogmatikai szöveggyűjteménnyé.

Két külön hozzáállás, ami között nincs nagyon se közös pont, se közvetítés. George Lindbeck is ezzel szembesült, amikor a maga megközelítését kidolgozta. Azt látta, hogy van egy iskola, amelyik szerint a dogmák a vallási érzület

kikristályosodásai, míg a másik álláspontja az, hogy ezek a létező és kétségtelen igazság pontos megragadásai. Egyik sem vezet el ahhoz a párbeszédhez, amiben komolyan vesszük a saját tanításunkat, vagy elfogadhatónak a másikat. Olyan megoldást kerestek, ami komolyan veszi a dogmákat, de közben lehetővé teszi a dialógust az egyetemes egyházon belül.

Ez szerinte úgy kezdődhet el, ha a dogmákat úgy szemléljük, mint a nyelvekben a nyelvtani szabályokat. Sőt az egyház feladata is az, hogy ennek a „nyelvnek” a használatába „belenevelje” a tagjait. Lindbeck javaslata egyszerű és nagyszerű. A megoldás talán annyira kézenfekvő, hogy nem is tudjuk nekünk eddig miért nem jutott eszünkbe. Vagy lehet, hogy olyan dolgot fogalmazott meg, ami eddig ott volt a gondolataink mögött, csak nem tudtuk ilyen jól kimondani?

De az egyszerűség itt véget is ér. A dogma természete című könyve ugyanis nem egy könnyű olvasmány. Ezt a nehézséget próbálja megkönnyíteni Ittész Gábor bevezető tanulmánya és fordítása. Nem vagyok híve ennek a megközelítésnek, de itt javunkra válik: előbb olvassuk el a tanulmányt, és utána (akár többször visszatérve hozzá) a művet magát; nagyban meg fogja könnyíteni a mű értelmezését. Másodsorban: ha a mű a párbeszédet akarta lehetővé tenni, akkor érdemes közösségben olvasni, hátha nem csak előkészíti, de el is indítja azt. Sőt! Akár ökumenikus körökben is próbálhatjuk a közös értelmezést megkönnyíteni. Ezt segíti az, hogy a szerző maga is hoz gyakorlati példákat a művében. Mindenesetre ne féljünk tőle: a sok bonyolult megfogalmazás mellett a könyv gondolatmenete akkor is követhető, ha nem tudunk minden mondatot a helyén kezelni.

A XXI. században nagy szükségünk van egy egészséges mértékű ökumenizmusra és egy olyan párbeszéd megindulására, ahol nem téríteni, hanem megérteni akarjuk testvéreinket a Krisztusban. Lindbeck műve ebben nagy segítségünkre lehet.

George Lindbeck: A dogma természete.

Budapest, 1998; kiadja: Hermeneutikai Kutatóközpont Alapítvány

Hermeneutikai Füzetek 17.

ISBN: 9637951008

A mű megrendelhető az alábbi internetes címen: <http://www.hermeneutika-btk.eu/products/george-lindbeck-a-dogma-termeszete/> vagy megvásárolható a Hermeneutikai Kutatóközpont Alapítványnál (1088 Budapest, Reviczky u. 4/C. 1. em. 101.; Károli Gáspár Református Egyetem – Bölcsészettudományi Kara), illetve a keresztyén könyvesboltokban.

dr. Pétery-Schmidt Zsolt Máté

Veres Kata:
Az a bizonyos vespera

1.

Vesperáról zengj nekem ódát,
oh örök tavasz,
mely lelkemből kisöpri az idén
meg sem érkezett havat.

Ez vágyam nekem,
mikoron vallok ezen alkalomról,
Nektek kedves teológusok
S feltett szándékomma vált,
hogy velem legyetek ott.

2.

Azért, hogy együtt zengjete
a zengedező mennyei karral.
S legyen a templom tele
fiatalokból álló tömött sorokkal.

Ez veleje a hónap első szombatjának,
melyet rövid igehirdetés emel,
hogy a zengedezők örömmel
folytassák megkezdett dalukat.

3.

Ez így tökély,
hiba nem állhatja útját annak,
hogy ottlevők üdüljenek
néhány akkordnyi hangra.

Száz szónak is egy a vége:
minden hónap első szombatján
Budafok megnyitja kapuit,
hogy Sionná legyen,
hová éhes lelkű és gyomrú
teológusok sereglenek,
hogy a mennyei karral karöltve
dicsőítsék egyetlen Urukot,
ki ezt bizonyjal jó néven veszi
s énekben elmondott imádságra
feleletképp békét szerez
a feldúlt hétköznapok delén.

A Szentháromság-ikon

Elég, ha csak azt mondjuk, hogy Szentháromság-ikon, s általában mindenki Andrej Rubljov (kb. 1360-1430) orosz festő ma már világszerte elhíresült ikonjára gondol. Valóban, Rubljov Troicá-ja a szó szoros értelmében az ortodox keresztyénség ikonjává lett. Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy ma már ez az ikon minden orosz hívő számára védelmező szent kép, Szent Oroszország szimbóluma is egyben. A Szentháromság megjelenítése szempontjából az ikon követendő kánonná vált, és számtalan másolatban terjedt el világszerte, leírásával és értelmezésével könyvtárnyi irodalom foglalkozik. Többek között olyan jelentős művészettörténészek és teológusok elemezték már, mint Viktor Lazarev, Leonyid Uszpenszkij, Pavel Florenszkij, Valerij Szergejev vagy Lepahin Valerij, de olyan nyugati szerzetes is, mint a bencés Gabriel Bunge A Szentháromság-ikon. A szent ikonfestő Andrej Rubljov lelkisége és műve címmel (Nyíregyháza, 1994) magyarul is megjelent könyvében. Amennyiben a Szentháromság-ikont meg szeretnénk érteni, akkor szükséges azokat a történelmi, liturgiai, kánoni és szimbolikus kereteket is megismerni, amelyekben ez a rendkívüli kép elhelyezkedik.

1) A történelem keretében

A Szentháromság-ikon, ahogy minden más ikon, a művészettörténet számára egyáltalán nem volt érdekes egészen a 19-20. századig. Festőjének alakja meg egyszerűen feledésbe is merült, ma sem tudunk róla többet néhány megközelítő adatnál. Az ikonok művészeti jelentőségének felismerése csak a 20. század elejétől kezdődött el, s attól fogva egyre népszerűbb és elismertebb lett mind az ikonfestés – köztük a Szentháromság is –, mind pedig festője, akit Oroszországban Puskin mellett a legnagyobb orosz lelkületű alkotónak tartanak.

Rubljov születésekor, úgy 1360 körül és az aztutáni évtizedekben a tatárdúlás és a testvérhá-

ború okán Oroszország a legnagyobb szenvedésben megy át, a földi élet teljesen bizonytalanná válik, a pusztítás, a félelem és a halál sötéttségében csak az erős ortodox hit mennyei fénye ad megtartatást a nemzetnek. A Rusz nyomorúságos és ínséges idejének 1370. esztendejében Rubljov elkezdte húsz éves (!) tanulmányait egy moszkvai ikonfestő iskolában, úgynevezett „druzsina-ban”. Képzésének ezen ideje alatt ismerkedik meg mesterével, a görög származású, igen művelt ikonfestővel, a „filozófus” Feofan Grekkel (kb. 1340-1405), akinek festészetéből annak „értelmes jóságát” tanulja el. Ez a két évtizedes képzés nemcsak festészeti szakismeretek elsajátítására, hanem a papi pályára is felkészítette a druzsina tagjait. A párhuzamos képzésnek azért nagy a jelentősége az ortodox keresztyénség gondolkodásában, mert az ikonfestő egyben teológus is, aki a színekkel festett képek vizuális nyelvén éppúgy az evangéliumot hirdeti, ahogy a pap a szavakkal ecsetelt prédikáció verbális nyelvén teszi ugyanazt. Ezért az ikonfestő csak szerzetes lehetett, Istennek szentelt életmódjával válhatott hiteles készítőjévé az orosz ortodoxiában mindig szentnek tartott képeknek.

1405-től van már bizonyíték arra, hogy Rubljov a Moszkva környéki Szpasz-Andronyik-olostorba lépett, és fekete szerzetesi csuhába öltözve, az Andrej nevet vette fel. Rubljov gyakorlatilag minden hiteles művét életre szóló szerzetesi fogadalma után alkotta, s ugyanebben a kolostorban halt meg és temették el 1430. január 29-én. Szerzetességének első évében, tehát 40-45 éves korától már megbízást kap Vaszilij nagyfejedelemtől a moszkvai Kreml Blagoveszenszkij-székesegyházának kifestésére Feofan Grek és Prohor festők társaságában. 1408-tól kezdi el festeni a vlagyimiri Uszpenszkij-székesegyház deiszisz-sorának és freskóinak képeit; valamint a zvenyigorodi Szavvin-Sztorozsevszkij kolostor Rozsgyevszkij-székesegyházának ikonjait. 1425-

1427 között a radonyezsi Troica-Szergijev-kolostor Troickij-székesegyháza freskóinak és ikonosztázanak festését irányítja. 1427-1430 között pedig megfesti saját kolostorához tartozó Szpasszkij-székesegyháznak freskóit. Ezek közül alig maradt meg valami.

Leghíresebb ikonja, a Szentháromság, körülbelül 1425-ben készülhetett el az újonnan épült Troickij-székesegyház ikonosztázionjának részeként. Megrendelője az a szentként tisztelt Radonyezsi Nyikon (1350-1426), aki a régi fatemplom helyébe 1422-ben kőből építtetett templomot a Háromság-imádó Radonyezsi Szent Szergej (1314-1392) sírja fölé. Teológiai tartalmán, az antitrinitáriusokkal szembeni apológiáján túl az ikon szellemiségének politikai célja is egyértelmű: ahogy a Szentháromság személyei az Isten egységére utalnak, úgy ad kötelező példát az egymás ellen harcoló orosz fejedelemségek lelki egységben való megbékélésére a Troica képi megjelenítése. Anyaga fatáblára festett tempera, mérete: 141,5 × 114 cm. Az ikont későbbi századokban sokszor átfestették, legutóbb 1814-ben egy Malisev nevű festő romantikus modorban. Ezután többször restaurálták, 1904-ben részlegesen; majd 1918-ban teljesen, amikor is liturgikus teréből, a Troickij-székesegyház ikonosztázionjából szakították ki, és helyezték el a Moszkvai Tretyjakov Képtárban.

2) A liturgia keretében

Az ikon nem művészeti élmény céljából önmagában szemlélendő műtárgynak készült, ahogy azt ma a nyugati civilizációban vélnénk, hanem olyan tanúságtételnek, amely az ortodox istentisztelet liturgiai terének és énekes imádságának szerves része. Ami a liturgikus teret illeti, egy-egy ortodox ikon képsorozatokból álló, hatalmas szentélyelválasztó, az úgynevezett ikonosztázion része, így a Szentháromság-ikon is. Ezen a falon minden egyes kép elrendezését ábrázolt témájának hagyományosan kialakított kánonbeli helye határozza meg. Mi-

után Rubljov Szentháromság-ikonja a Troickij-székesegyház titulusát, azaz névadó szentjét is képezi, ezért annak kitüntetett kánoni helye a nagyméretű képek között, az alsó sorban, a gyülekezet felől nézve a királyi ajtótól jobbra jelöltetett ki. Gyakorlatilag embermagasságban, a hívek számára közvetlenül szemlélhető, tisztelhető és imádható elhelyezésben.

Florenszkij úgy jellemzi a festett ikonokat, mint a mennyei világra nyitott ablakokat, melyek elősegítik a hívő lelkek áhítatát. A II. Niceai zsinat (787) előírja, hogy imádat (latreia) egyedül csak Istent illeti, azonban az ő kedvéért tisztelet (proszkünszisz) jár szeretteinek és szolgálóinak, szent helyeinek, neki szentelt tárgyaknak, így az ikonoknak is. „A képnek adott tisztelet az ősképre száll át (...) Aki tehát az ikont tiszteli, az annak a személyét (hüposztaszisz) tiszteli benne, akit az ikon ábrázol.”

A Szentháromság-ikonnak liturgikus ideje a Troica-Szergijev-kolostor hagyománya alapján a Pünkösöd, a Szentlélek kitöltekezésének ünnepe. Radonyezsi Szent Gergely és tanítványai ugyanis lelkiségükben a Szentháromság misztikumát élték át pünkösdi titokként.

A Szentháromságról való bizonyágtétel ugyanis elválaszthatatlan az isteni Lélek önmagáról tett tanúbizonyoságtól, ahogy erre az egyik pünkösdi himnusz is utal:

„Messze a természet törvényétől / egy csoda történt: / Hiszen a Szentlélek kegyelme / a tanítványokat felvilágosította, / akkor a különféle népek, / törzsek és nyelvek is / felvilágosítottak Isten nagy tetteiről, / bevezetettvén a Háromságban egy Isten tanának titkába.”

3) A kánon keretében

Az ortodox felfogás szerint a kánon az arkhetüposz teológiai igazságának megfelelést szabályozza az ikonikus leképezésekben.

Amit a Szentháromságról helyesen és igazul el lehet mondani, az teológiai kánon a javából, nevezetesen a Nicea-Konstantinápolyi Hitvallás. A Szentháromság egységének ikonikus kánona tehát az Arius és az arianizmus elleni teológiai küzdelemben született meg.

Az 1Móz 18, 1-33 ószövetségi történet volt az a lehetőség a 4. század elején, amelynek ábrázolásával a még kialakulatlan keresztyén ikonográfia a Szentháromság egy Istenről képiles bizonyosságot tehetett. Nem véletlenül, hiszen az egyház által felismert Szentháromságnak hagyományosan tipologikus előképe az a három férfi, akiket Mamré tölgyesében Ábrahám megvendégel. Jól ismert érdekessége a történetnek, hogy a három férfi közül egy szólítja meg Ábrahámot és Sárát, illetve csak egy marad meg Ábrahám előtt, akit a szöveg Úrnak nevez (1Móz 18,3; 13-14; 22).

Legkorábbi ábrázolásainak egyike a 4. század elejéről való freskó a római Via Latinán lévő katakombában. Itt Ábrahámot ülve látjuk, mellette a borjú, előtte pedig egy emelvényen teljesen egyformaként megfestett három ifjú. A római Santa Maria Maggiore bazilikában lévő 5. századi mozaikon már a történet összes szereplője látható: bal oldali sátor előtt Sára a lepények készítése közben, mellette Ábrahám ad utasítást neki, miközben a vendégeknek a sült borjút szolgálja föl. Láthatjuk a tölgyfát is az asztal előtt, ahol a három egyforma alakzatú ifjú helyet foglal. A ravennai San Vitale 6. századi mozaikján szintén megtalálható a sátor, a tölgyfa, Sára és Ábrahám, valamint az asztal a vendégekkel.

A későbbi századoktól azonban már nem a történet megjelenítésére, hanem a három ifjú kiemelésére szűkül le egyre inkább az ábrázolások sora. Olyannyira, hogy mind a falfestményeken, mind az ikonokon már csak az angyalszárnyakkal megjelenített három ifjú ül az asztalnál, Sára és Ábrahám egyre kisebbek, jelentéktelenebbek lesznek, míg végül eltűnnek teljesen, ahogy az már Rubljov ikonján tapasztalható. Mi is történt az ezer éves képi

hagyományozódás folyamatában? Az, hogy a kezdeti Ábrahám vendégszeretete (Philoxénia) bibliai történet motívumából a Szentháromság (Troica) ikonikus megjelenítése és egyben teológiai állásfoglalása lett. Lepahin Valerij szavával „az ikonfestészet fénykorát tehát úgy értelmezhetjük, mint a történeti műfaj evolúcióját a dogmatikus irányba.”

4) A szimbólum keretében

A kép leírásával annak szimbolikáját – mint dogmatikus-teológiai állítását – is figyelembe kell vennünk. A legelső, amivel a kép kerete között találkozunk: a kompozíció. A kompozíciót egymásba rajzolt láthatatlan mértani formák tartják egyben, hiszen azok egyrészt a szellemi világ örök törvényeit és tökéletességeit rajzolják elő, másrészt egybeszerkesztésük igen statikus elrendezést garantál. Márpedig a Szentháromság-ikonnak mind a tökéletességnek, mind az állandóságnak leképezését kell tükröznie. A három ülő alak csoportját olyan kör foglalja magában, amelynek átlója a kép szélességével egyenlő, középpontját pedig a középső angyal áldó kezén találjuk meg, ami szintén nem véletlen. A kör vízszintes átlója képezi az asztal tüllosó vonalát, a kör kerületén a hat részre történt osztás pedig kijelöli a két szélső angyal fejének és lábainak helyét. A körbe (mint isteni egységbe) írt háromszög (mint isteni háromság) pedig nemcsak az alakok befoglaló formáit adja, hanem az asztalon lévő eukharisztia tájának jelentőségét éppúgy kiemeli, mint az alakok egymáshoz való viszonyát. Érdekes képzeletben ezeket a mértani síkokat a képre rajzolni, mert kiszerkesztésük közben Rubljov kompozíciós zsenije egyre nagyobb csodálatra indítja az embert.

Az ikon szimbólumának második eleme az úgynevezett fordított perspektíva, amelyet a bizánci és az orosz képzőművészet előszeretettel alkalmaz. Az elméleti párhuzamos vonalak rajztechnikailag a kompozíció előterének egy pontjából ágaznak szét. Épp fordítva, mint a reneszánsz

enyéspontos-, vagyis az elméleti párhuzamos vonalak egy pontba összefutó perspektívája. Meg lehet figyelni, hogy a Szentháromság-ikon alján a bal és a jobb oldali ülő alkalmatosságok párhuzamos vonalai egymástól egyre jobban eltartanak, ahogy a tér mélységét kívánják sejtetni. A fordított perspektíva lényege az úgynevezett hüperouranosz toposz szemléletében fogalmazódik meg, miszerint az isteni Lélek által a szemlélődő szívében a legtávolabbi van legközelebb, vagyis az eljövendő és örök mennyei világ.

Az ikon szimbolikájának harmadik eleme az ábrázolt alakok jelentésköre. A három főalak immár Sára és Ábrahám nélkül a bibliai történeten fölüleltek teológiai vallástételnek isteni személyei. Szárnyakat viselnek, mint az angyalok, de az angyalszárnyak és a fejük körül a kerek glóriák mennyei otthonokra utalnak. Ők a kör egységébe foglalt három isteni személyek, balról jobbra haladva, ahogyan a hitvallásban is mondjuk: Atya, Fiú és Szentlélek.

A baloldali angyal az Atya. A mögötte látható ház nemcsak a bibliai történetben Ábrahám sátrának maradéka, sokkal inkább már az az épület, amely Istentől van, nem kézzel csinált, hanem örökké való házunk a mennyben (2Kor 5,1). Ugyanakkor az épület kimondottan az Atyára utal, akinek mennyei házában sok lakóhely van (Jn 14,2). Az Atya kicsit felemelt keze a teremtő energiát, míg az égszínkéket fedő felsőruhája, mely keveredik a fakópirossal, a kezdet hajnalpírját hivatott jelezni. A középső angyal a Fiú. Feje az Atyára tekint vissza, beleegye-

zőn meghajol küldetését elfogadva. A mennyei vonatkozást jelző azúrkék felsőruha alatt sötétbíbora khitónja arany szegélyével a világ Urát szimbolizálja, aki önfeláldozó szeretetével a vérét adta váltságul. A mögötte álló, látszólag a vállából kinövő fa már nem a Mamré tölgyesére utal, sokkal inkább az Élet Fájára, amely

természetesen maga a szenvedés keresztfája is egyben. Jobb kezének finom mozdulataival megáldja az Úr asztala közepén lévő szent eukharisztianak kelyhét, amaz Újszövetséget az ő vére által (1Kor 11,25). A jobb oldali angyal csendes szomorúságában a vigasztaló Szentlélek. Alsóruhájának kéksége a másik kettőnek kékségével való egytelenségét jelzi, hiszen ők az isteni és mennyei vonatkozásban egyek. Felsőruhájának gyengéd és tiszta világoszöld színe a zöldellő

rozs tónusára emlékeztet, valamint azokéra a zsenge növényekére, amelyeket Pünkösdkor, a Szentlélek eljövételének ünnepén az ikont díszítették körül.

dr.Békési Sándor

„Ezek a mai fiatalok” – szervezeti körkép, 2. rész

Soli Deo Gloria Református Diákmozgalom

Lánglelkű és elhivatott fiatalokkal beszélgettem a Soli Deo Gloria Református Diákmozgalom kezdetéről, aktualitásairól és jövőbeli céljairól a mozgalom néhány oszlopos tagjával: Katona Viktorral (elnök, lelkész), Szabó-Kis Gyöngyivel (titkár), Kiss Diával (elnökségi tag), Bogyó Zsófiával (elnökségi tag).

Először is mi jut eszetekbe, ha azt mondom: SDG?

Dia: Nekem egy nagy közösség, amiben nem annyira kivehető egy-egy ember. Hangsúlyosan egy közösség képe.

Viktor: „Súlyosan Deviáns Gimnazisták”. Van egy ilyen megoldási javaslatunk a három betű feloldására, egy játékos kvízben – persze ez csak vicc...

Gyöngyi: Emlékek. Abból az időből, amikor még diákként voltam SDG-s.

Zsófi: Egy emlék jut eszembe, a tavalyi imaéjletről. Mikor egy körben kifeszítettünk egy kötelet, és olykor neki kellett dőlni, olykor pedig megtartani a másik embert. Tehát a megtartás és megtartatás.

Hogyan és miért indult az SDG?

Viktor: 1921-ben indult, lánglelkű budapesti teológusok kezdeményezésével. Megújulási ébredési időszak volt, és az SDG is egy megújulási mozgalom volt. Ha Pista bácsi itt lenne, ő most ezt mondaná, ezt emelné ki: magyar és református. Tehát saját kezdeményezés volt. Közben fontos az is, hogy ez a hollandiai indulású történelmi kálvinizmusnak talaján állt. Természetesen külföldi hatás is érte, leginkább a szárszói konferenciatelep ötlete van innen.. Teológusok kezdeményezték, de hamar kinőtte magát, egyetemista diákok csatlakoztak és a középiskolás korosztály felé fordultak. Célkitűzése ekkor: a magyar református diákság összefogása és egy új generáció kinevelése, mindenben a kálvinista értékek és keresztyén

világ szemlélet terjesztése és előmozdítása. Ez volt az indulás hevülete, azt hiszem. 1994-ben indultunk újra. Egy szűkebb célkitűzéssel, hogy a református középiskolás diákság az elsődleges területünk. Pista bácsi (dr. Nagy István, teológiai professzor, lelkész) fémjelezte ezt az időszakot az SDG-ben 1995-től 2012-ig. Mindig meghatározó szerepe volt az igehirdetéseinek és jelenlétének. Utólag azt látom ajándéknak, hogy az egyéb sok teendője mellett időt szánt arra, hogy részt vegyen egy-egy találkozón, nyári táboron. A '94-es újraindulásnál Horváth Erzsébet tanárnőnek is meghatározó szerepe volt. Ők ketten azok, akiket a teológusok is ismerhetnek.

SDG | SOLI DEO GLORIA
Református Diákmozgalom

Az első emlékeim egyike Pista bácsiról, hogy megjelent a pápai nyári táborban egy „forradalmi kálvinizmus” feliratú pólóban. – teszi hozzá Dia mosolyogva.

Viktor folytatja: Nekem nagyon fontos volt az, hogy rendhagyó úrvacsorai alkalmakon vehettem részt Pista bácsi vezényletével. Közös énekkel mondtunk bűnvallást, vagy, hogy Heidelbergi kátét kérdezett, és nem a három megszokott kérdést. Nagyon-nagy élményt jelentettek számomra ezek a speciális liturgiák, amik nagyon átgondoltak és megszerkesztettek voltak.

Emlékezetes maradt, mikor egy adventi időszakban a nagykőrösi főiskolán arról beszélt, hogy a bűn olyan, mint a vonat. Amikor raj-

ta vagy, teljesen kényelmes, de rossz irányba megy. Sokszor az irányultsága rossz a dolgoknak, és azért válik bűnné. - folytatja az emlékezést Viktor. Eközben beszélgetőpartnereim maguk elé néznek, olykor egy-egy kis mosollyal, miközben emlékeznek Pista bácsiról.

Eszembe jut még, hogy mindig, amikor mentünk a Bibliaismereti versenyre, megjegyezte, hogy: „Bizony ezekre a kérdésekre a választ még én sem tudnám. Megnéztem idefelé jövet, és hát...”

Mindig nagyon barátságos és közeli volt annak ellenére, hogy elnök volt. Nem az a tipikus hierarchikus viszony volt közte és a diákok között. Mindig figyelt ránk. Érdeklődött, hogy ki hol van, mit csinál. Áh, szeretjük nagyon! Teológusok ismerik is, hogy megvolt a saját stílusa, és ezzel együtt volt jelen szeretettel velünk.

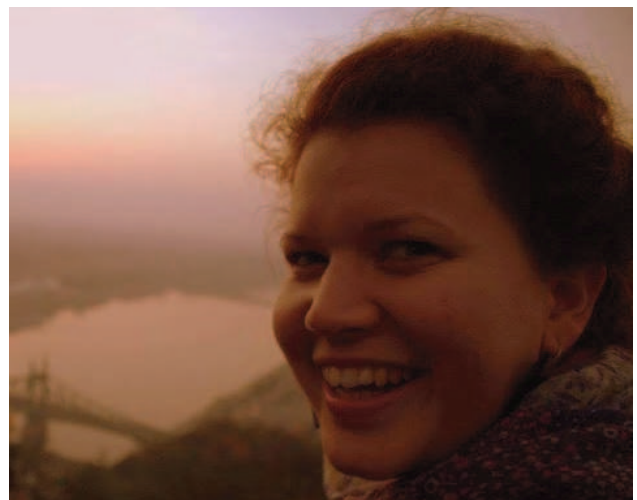
Az emlékezés csendje és sóhajok után folytattam a kérdéseimmel:

Milyen projektek futnak jelenleg? Milyen fontos területek vannak jelenleg az SDG-ben?

Viktor: Nekem sokáig kérdés volt, hogy mi is a küldetése az SDG-nek ma? Ezt még mindig folyamatosan keressük. Azt látom, hogy a '94-ben úgy indult újra az SDG, hogy hoztuk magunkkal azokat a formákat és kereteket, amivel korábban működött, persze kicsit leszűkítettük a célközönséget. De például Bibliaismereti verseny előtte is volt, nem országos szinten, mint ma, de iskolai szintű verseny volt. A Zsoltár-, és népdaléneklő verseny elődje egy tábor volt, amit Balla Péter és Csomasz Tóth Kálmán vezetett. Ott kísérleteztek és tanították az új énekeskönyv énekeit. Tehát ez egy nagyon fontos vonala volt a '30-as '40-es éveknek, és ebből csináltunk egy versenyt. Tehát ezeket a hagyományokat ma is hozzuk magunkkal, átmentettük ezeket az értékeket. Ma az a kérdés, hogy hogyan tudjuk ezeket a kereteket újra megtölteni, illetve a mai kihívásokhoz alakítani. Nekem az meghatározó az SDG-ben, hogy indulásakor is egy megújulási mozgalom volt. Ma is ez ad

értelmet számomra, hogy egy megújulási küldetésünk van. Ilyen szavakkal fogalmazzuk meg célkitűzésünkben: „élhető kereszténység, nyitott reformátusság, érett hit”. Olyan kereteket és alkalmakat szeretnénk teremteni a fiataloknak, amiben az Istennel való kapcsolatukat tudják megélni és ápolni. Korábbi református megfogalmazásban: a kegyességüket, vagy - kicsit katolikusabb kifejezéssel - a lelkeségüket tudják ápolni a közösségben.

Gyöngyi: Nekem az a legfontosabb, az én vágyaim között az van most SDG szinten, hogy az országban, több gimnáziumban, egy-egy mécses gyűljön, amit mi (különböző nevenek hívunk) Életrevalónak, kis Bibliakörnek, SDG csoportnak hívunk. Tehát egyre több olyan iskolai kisközösségek legyenek, ahol azért gyűlnek össze a diákok, mert vonzódnak Istenhez, mert Isten vonzza magához őket. Ez az egyik nagy vágyam, hogy minél több ilyen kis élő sejtcske legyen, akik aztán itt-ott találkoznak, és akikkel jó együtt lenni, jó velük tartani a kapcsolatot. Erre van is jó példa. Az Életrevaló egy ilyen projekt: kiscsoportokkal, diák vezetőképzőkkel, iskolai jelenléttel, amit mi beköltözésnek hívunk akár egy hétre. Lassan három éve fut az Életrevaló. 2013 őszén határoztuk el, hogy a középiskolások ügyére jobban fókuszálunk.

Viktor: Igen, ez egy nagy felismerésünk volt. Az utóbbi időben elhalványult az iskolai csoportok ügye. És akkor azt mondtuk ki, hogy a következő éveknek legyen a legfontosabb

ügye, központi célkitűzése. Akkor kereszteltük el Életrevalónak. Elkezdtünk azzal foglalkozni, hogy hogyan tud elindulni egy iskolai csoport, mi előzi meg, mit tudunk nekik segíteni. Most már az a kihívás, hogy hogyan tudjuk fenntartani, megtartani ezeket a csoportokat. Most már a rendszer kidolgozása és a struktúra kiépítése folyik. Vezetőképzők is vannak, jelenleg fél évente indulnak. Sikerült egy félállású utazótitkárt is alkalmazni (Kovács Pétert), akinek kifejezetten ez a feladata: a kapcsolattartás ezekkel az iskolákkal. Az iskolai projektekre épül az, hogy egyébként egy országos közösséget is építünk, ápolunk. Félévente egyszer rendezünk találkozót: adventi és a Pünkösöd előtti időszakban. Az adventi találkozó inkább egyéni csendességre, belső munkára fókuszál. A tavaszi találkozót pedig egy tavaszi virágos réthez tudnám hasonlítani, ahol sokszínű dolgok vannak. Egy nagyobb szintű találkozó, ahol együtt vannak mostani és régi SDG-sek, diákok és családok egyaránt. Több a kognitív rész is, több lehetőség van a találkozásra. Egyben itt folyik a tervezés a következő évre, ekkor van a közgyűlés is.

Zsófi: Négy éves távlatra tekint vissza a Tájoló elnevezésű zárandoklatunk szervezés tekintetében. Első tényleges közös utunk pedig tavaly nyáron volt Fehérvársurgóról indulva, Bakonybélen át a Balaton partjára, Alsóörsre. Anno az SDG-be való bekapcsolódásom valahol ezen a ponton kezdődött el, amikor elkezdtünk foglalkozni ezzel, és beszélgetni róla. Összefutottak a szálak. A Tájoló a hagyomá-

nyos nyári tábor egyik alternatívája lett, hosszú távon két évente tervezzük megvalósítani, az úgymond nem Csillagpontos években. Református egyházon belül elég idegenül hangozhat először a szó: zárandoklat, sőt, másodjára is... Katolikus, de a szó nem római, hanem egyetemes értelmében. Nem mellesleg a Bibliában is találkozhatunk ezzel. Négy évvel ezelőtt itt kezdtük el: megosztottuk saját zárandok tapasztalatainkat és azzal foglalkoztunk, hogy mi reformátusok miért is váltunk ki ebből az istentiszteleti formából. Miért zárandokolhat egy református? Kerestük a kapcsolópontokat, és egyre jobban úgy éreztük, hogy ez a miénk is. Kerestük, hogy hogyan tudnánk teret adni ennek a formának. Kihangsúlyozva, hogy ez egy istentiszteleti forma. Alapjában véve csak annyiban különbözik egy nyári tábortól, hogy fizikailag is megyünk. De az áhítatok, kiscsoportos beszélgetések ugyanúgy megvannak. Tehát nemcsak lelki utat, de fizikait is bejárunk egyszerre, egy időben. Az egyik diák fogalmazta meg a tavalyi Tájoló után, hogy számára ez azért fontos, mert itt van idő a folyamatokra. Mi zajlik bennük és körülöttük, az Istennel. És nem rohanunk, nem sietünk, van idő jelen lenni. Mint ahogy a Tájoló név is mutatja, ez egy lelki betájolás lehetőségét nyújthatja.

Gyöngyi: 2009-ben jelentünk meg a Csillagponton, Befogadó Kávéház elnevezésű „pop-up” kávézónkkal. Majdnem bármikor, majdnem bárhol felállítható kávézó, amit többnyire önkéntes gimnazisták, egyetemistákkal üzemeltettünk. A kávé, tea és mindenféle italkülönlegesség mellett mindig van valamilyen SDG-s program. Három Csillagponton és sok más helyen vettünk részt a Befogadóval. Közöttük a HTK napon is jártunk!

Viktor: Ez a Befogadó az első nagy lépésünk, projektünk az újraindulás útkeresésben. Azóta majdnem minden évben volt egy új és extra projekt. Ilyen volt a MIGenerÁCIÓ nevű emlékkonferencia, vagy a 25 éves Találkozó. Ami most aktuális, az a Szabaduló Szoba, ami eredetileg egy bibliai szabaduló sátor volt 2015-

ben a Csillagponton. Most ennek keresünk egy olyan helyet Budapesten, ahol állandóan látogatható lehetne, ahol fogadhatnánk a csapatokat.

Dia: Néhány évvel ezelőtt még diákként vettem részt Kárpát-medencei Református Találkozón. Ott nem szervezőként vagyunk jelen, hanem besegítünk, így tényleg a diákokkal tudunk együtt lenni. Nincs rajtunk a szervezés terhe.

Személy szerint jelenleg nem vagyok benne felelősként egy projektben sem. Mindenben segítek, amiben tudok. Ahol én bekapcsolódtam, az a Pesti kör, ami egyfajta „mini-találkozó” – ahogy ezt megfogalmazta egyikünk. (Heti egy alkalomról van szó, ahogyan a név is elárulja, Pesten.) Számomra a Pesti kör egy olyan hely, ahol azok az SDG-ek, akik szervezik a dolgokat és mindenhol felelősség és munka vár rájuk, csak úgy összegyűlhetünk és az Ige körül lehetünk, és kiadhatjuk magunkból a feszültséget, ahol nem szervezésben vagyunk együtt, hanem „csak úgy Istennel”. Persze jönnek olyanok is, akik nem feltétlen SDG-ek, olyanok is, akik nincsenek benne a szervezésben. Ez egy nyitott alkalom, nyitott kör.

Teológusok hogyan, miben kapcsolódhatnak be az SDG-be? Miért jó teológusként SDG tagnak lenni?

Zsófi: Nekem nagy élményem, hogy az SDG-ek már kis elsős teológusként is befogtak nemcsak csoportot vezetni, de Igét is hirdetni. Számomra ez óriási dolog volt: Igét hirdetni, és a mai napig az! Még most is, minden egyes ta-

lálkozón jönnek a diákok és jelzik, hogy olyan jó látni rajtunk, hogy mennyire izgulunk, hogy mi is emberek vagyunk, és végigkövethetik, hogy egy emberből hogyan lesz lelkész. És azt is, hogy a lelkész is ember, ráadásul elég közeli ember. Barátok vagyunk, és éppen ki mire hivatott el Isten által. Mi éppenséggel a lelkészi szolgálatra. Azért jó még nekem itt, mert nem csak a padokban ülök, hanem úgymond a „valóságban” is jelen lehetek egyszerre. Folyamatosan ott van az elmélet mellett a gyakorlat. E kettőnek a kölcsönös jelenléte az, ami gazdagít és épít. Néha nagy feladatnak tűnhet kívülről, de közben el sem lehet mondani mindazt, hogy mennyi-mennyi mindent, lelki erőt kapunk a diákoktól. A közösségtől. Töltekezés.

Viktor: Az SDG abszolút jó gyakorlati terep. Például kics csoportokat lehet vezetni. Ami még nekem fontos volt, az a kapcsolatok hozománya. Egy szélesebb kapcsolati kört ad a Teológián kívül. Az együtt szolgálás gyümölcse az, hogy mélyebb kapcsolatok alakulnak ki más teológusokkal, más Teológiákkal. Részt lehet venni még az útkeresésben is: a klasszikus, vagy mostanában megszokott református gyakorlaton túl mi az, ami még közelebb vihet Istenhez, mi az, amire a mai ember rezonál. Ebben az útkeresésben mi is benne vagyunk, tehát nem feltétlen tudjuk a válaszokat. Tehát várjuk azokat is, akik nyitottak arra, hogy ne csak a megszokott módon éljék meg hitüket és a prédikációra való készülést, lelkészi szolgálatot. Nekik is jó terep lehet az SDG.

Dia: Teológusnap felelősként nagyon sokszor kell bemutatkoznom gyülekezetekben. Általában azt szoktam elmondani plusz információként, hogy az SDG-ben önkénteskedek. Mindig nehezen tudtam válaszolni arra az érdeklődő kérdésre, hogy hová járok gyülekezetbe, de pár éve rájöttem, hogy az én gyülekezetem, az SDG. Számomra közösséget is ad. Nem csak azt tapasztalom meg, hogy milyen jó benne lenni, és haszonélvezőnek lenni: ott ülni a padban és töltekezni azzal, amit mondanak. Hanem azt a részét is megtapasztalom, hogy milyen részt venni egy körforgásban, egy közösségben úgy, hogy te is szolgálsz és feléd is szolgálnak. Szerintem a teológusok nagyon könnyen beleesnek abba a hibába, hogy nagyon sok szolgálatot elvállalnak a Teológia mellett. Ha bekerülnek egy közösségbe ott is csak adnak és adnak, és hirdetik az Igét, de egy idő után nagyon elkedvetlenednek, mert folyamatosan csak adnak. Az SDG-ben ezt szeretem, hogy tényleg beleszokom magam, és adok, de a közösségtől any-

nyi mindent kapok vissza, hogy ezt nem lehet teherként megélni. Szerintem ez a szó szoros értelmében vett szolgálat, amikor vissza is kap az ember.

Beszélgetésünkben mindannyian beszámoltak kedvenc területeikről, jelenlegi projektekről, küldetésükről. Érdemes figyelni a Soli Deo Gloria Református Diákmozgalom működésére. Bekapcsolódni is érdemes a vérkeringésükbe: akár „résztvevőként”, akár szolgálóként.

Még több információt a www.sdg.org.hu oldalon találhattok.

Kerékgyártó Klaudia

Továbbképzések a Kapcsolatért Továbbtanulási lehetőségek a Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézetében

A Szentírás tanúsága szerint, miután zavar keletkezett a Teremtő és teremtettjei között, Isten egy kérdéssel szólította meg az embert: „Hol vagy?” A kérdés egyszerűnek tűnik, mégis a zsigereinkig képes hatni. Ha azonnal nem a mellébeszélést választjuk, és engedjük magunkat további kérdések által megszólítottá válni, nemcsak az Isten-kapcsolatunkat, hanem emberi interakcióinkat és önismeretünket is célba vehetik ezek a kérdések: Mire van szükségünk ahhoz, hogy jobban a másik mellé tudjunk szegődni? Miért érezzük, hogy néha éppen mi magunk vagyunk akadályai annak, hogy támogató és segítő kapcsolatba tudjunk kerülni embertársainkkal?

A korábbi években, évtizedekben a segítő szakemberek képzésénél – bizonyos értelemben ide lehet sorolni a lelkipásztorok képzését is – elsősorban arra helyezték a hangsúlyt, hogy mit kell mondania a segítő szakembernek. Aztán arra terelődött a fókusz, hogy egy segítő kapcsolatban miről beszélgetnek egymással a felek. Napjainkban az érdeklődés középpontjában a kapcsolódás áll, természetesen nem negligálva az előző hangsúlyokat sem. Ma így tehetnénk fel a kérdést: Hogyan is tud létrejönni olyan segítő kapcsolat, amelyben megtörténhet a változás és a gyógyulás?

Mint korábbi hallgató és jelenleg az oktatásban részt vevő tanár, magam is sokat gondolkodtam azon, hogy vajon mi adja képzéseink eredetiségét. Először is talán az, hogy általában a hallgatóink néhány év munkatapasztalat, szolgálat után érkeznek hozzánk, és ha nem is tudják egészen pontosan, hogy miben szeretnének vagy kellene fejlődniük, ők maguk is nyitottak az új ismeretek és tapasztalatok befogadására, vagy éppen a régiekre történő újbóli rácsodálkozásra. Ez utóbbival kapcsolatban jut eszembe, amikor egy spirituális önismereti intenzív hét végén, miután egészen különös mélységek-

ben éltük meg az ökumenét különböző felekezetekhez tartozó hallgatókkal együtt, az egyik református lelkész úgy foglalta össze az élményeit, hogy most kapott igazán kedvet ahhoz, hogy Kálvint és a református spiritualitást újra felfedezze magának.

A Mentálhigiéné Intézet 2010 áprilisától a Semmelweis Egyetem Egészségügyi Közszolgálati Kar intézményeként hirdeti meg képzéseit. Az Intézetben két mesterképzés folyik (szociális munka mesterképzés, mentálhigiéné családtudományi és családterápiás mesterképzés), valamint négy szakirányú továbbképzés (mentálhigiéné, mentálhigiéné lelkigondozói, laktációs tanácsadó, integrált szülő-csecsemő/kisgyermek konzultáció). Az Intézet honlapján az összes képzésről részletes információkat lehet kapni (mental.semmelweis.hu), itt most csak hármat szeretnék kiemelni ezek közül, gondolván arra, hogy talán ezek kelthetik fel leginkább a teológushallgatók érdeklődését.

Mentálhigiéné lelkigondozó képzés

A képzés célja a lelkigondozók továbbképzése, saját mentálhigiénéjük megerősítése és a kapcsolatteremtéshez szükséges készségek fejlesztése. A résztvevők az elméleti és gyakorlati stúdiumokon (pl. leli zavarok, lelkigondozói kapcsolat) segítséget kapnak ahhoz, hogy jobban felismerjék és megértsék a segítségre szoruló emberek és csoportok problémáit, segíteni tudják őket lelki fejlődésük útján és döntéseik meghozatalában, támogassák őket erőforrásaik megtalálásában, valamint felkészültebben lássák el a közösségi vagy egyéni lelkigondozói feladatokat.

Az egyéni segítő kapcsolatra épülő individuális lelkigondozás mellett a lelkigondozó feladata lehet hasonló problémákkal küzdők – például fogyatékkal élő gyermeket nevelő szülők vagy elváltak – csoportjának kísérése is, vagy akár

pszichés betegségben szenvedők és családjaik kísérése.

A Mentálhigiénés lelkigondozó szakirányú továbbképzési szak a felsőfokú hitéleti végzettséggel – azaz lelkigondozói kompetenciával – már rendelkezőknek kíván speciális szakkompetenciákat adni. A továbbképzés tehát bölcsészettudományi, társadalomtudományi és klinikai ismeretekkel egészíti ki a hittudományi alapképzésen addig megszerzett tudást, hogy a lelkigondozással foglalkozók e területeken is felkészültebben és hatékonyabban végezhesék lelkigondozói, lelkivezetői munkájukat.

Mentálhigiéné szakirányú továbbképzés

A képzés célja olyan komplex (mentálhigiénés) szemléletmód, ismeretanyag, készségek és képességek (ki)fejlesztése, amelyek birtokában a végzett hallgatók eredeti segítő hivatásukat egy addiginál tágabb kontextusban értelmezve, hatékonyabban és tudatosabban képesek folytatni. Azáltal válnak "jobb" tanárokká, lelkészekké, orvosokká, nővérekké, szociális munkásokká, hogy növekszik pszichoszociális kompetenciájuk. Növekszik reflexiós képességük, és bővülnek cselekvési lehetőségeik, nyitottabbá és felkészültebbé válnak a humán szolgáltatásokkal való együttműködésre, ezek fejlesztésére, így meg tudják fogalmazni annak lehetőségeit, hogy miként folytathatják jobban azt, amivel már foglalkoznak. A cél: valamennyi pozitív változás létrehozása elsősorban a saját munkaterületen.

Mindkét szakirányú továbbképzés középpontjában a másik ember vagy csoportok megsegítése áll, arra az alapra építve, hogy akkor tudunk igazán másoknak segíteni, ha mi is nyitottak vagyunk önmagunk megismerésére, képességeink fejlesztésére és sebeink elhordozására. Míg a mentálhigiénés lelkigondozói képzés kifejezetten hitéleti diplomával rendelkezők számára nyújt lehetőséget a továbbképzésre, addig a mentálhigiénés képzés minden diplomával rendelkező számára nyitott, amely rendkívüli lehetőséget nyújt a segítő szakem-

berek együttműködésének továbbfejlesztésére.

Mentálhigiénés családtudományi és családterápiás mesterképzési szak

A képzés célja olyan szakemberek képzése, akik korszerű családtudományi és családterápiás elméletek és a hozzájuk kapcsolódó módszertani és gyakorlati ismeretek birtokában képesek a családok vizsgálatára fókuszáló tudományos tevékenységre, kutatásra és oktatásra, képesek továbbá a családterápiás módszerek és szemléletmód magas szintű, társadalmi kontextust is tekintetbe vevő alkalmazására. Családterápiás és rendszerszemléletű - de nem klinikai jellegű - beavatkozások révén képesek megelőző, támogató, erőforrásokat feltáró és segítő módon hatást gyakorolni a családi kapcsolatokra, beleértve a speciális helyzetű családokat és alternatív együttélési formákat.

Végezetül hadd álljon itt két korábbi hallgatónk gondolata a képzéseinken tapasztaltokról:

„Nyugodt szívvel mondhatom, hogy valójában az egész életemet újraértelmezte, átrendezte az itt eltöltött tanulmányi idő. Néhány év nagy lelki és egyéb rendrakás után most sokkal jobban érzem magam a bőrömben, mint annakelőtte.”

(református lelkész)

„Az emberekre való rálátásom, hozzáállásom változott sokmindenben és hiszem, hogy a családom is, meg a gyülekezetem is profitálni fog abból, amit itt tanulhattam.”

(református lelkész)

Intézeti dokumentumok felhasználásával készítette Joób Máté evangélikus lelkész, egyetemi docens

Interjú Németh Balázssal

Mire ez az újság megjelenik, már kétgyermekes családapa. Interjúalanyom, Németh Balázs, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem oktatója, kutatója és egyetemi lelkesze arról mesélt nekem, hogyan jutott el a Forma 1-től a Mérnökmisszióig.

Kérlek, mutatkozz be néhány szóban, mesélj az életeredről!

Budapesten élek feleségemmel, Mártával, kisfiammal, Simonnal, valamint a március 14-én született kislányunkkal, Adéllal. Eredetileg Balatonfüredről, illetve a balatonarácsi gyülekezetből származom. Általános iskolás korom óta Forma 1-es autókat szerettem volna tervezni, ezért jelentkeztem a Műegyetem autógépész szakára, és szereztem itt mérnöki diplomát 2009-ben. A Forma 1-es álmom azonban az egyetem alatt elhalványult, és mire befejeztem a képzést, már tudtam, hogy a Teológiát is el fogom kezdeni, a műszaki vonalon pedig doktori iskolában folytatom tanulmányaimat.

A szolgálatra való elhívásom első lépése a 2007-es sárospataki Csillagponthoz köthető, ami életem első egyházi tábora volt. Azzal a kérdéssel a szívemben mentem oda, hogy a BME befejezése után Magyarországon maradjak-e, vagy külföldön vállaljak munkát. Úgy gondoltam, ha az ott töltött idő alatt erre az egy kérdésre választ kapok, akkor megérte elmenem. Amellett azonban, hogy választ kaptam, Isten valami többre irányította a figyelmemet. A hazafelé tartó hosszú vonatút alatt megfogalmazódott bennem, hogy de jó lenne, ha otthon is folytatódhatna a Csillagpont. Isten a szívemre helyezte ott, a vasúti kocsiban azt a gondolatot, hogy ha ezt szeretnéd, akkor tegyél érte! Éreztem, hogy feladatot kaptam – én, aki addig nyilvánosan megszólalni is féltem. Hazatérve a gyülekezetben ifi szervezésébe vágtam, majd kántori szolgálatot vállaltam, és énekeket tanítottam a gyülekezet tagjainak. Sokkal nyitottabban közelítettem az emberek felé. Ekkor

még nem fogalmazódott meg bennem konkrétan a lelkipásztori hivatás gondolata, csak azt éreztem, hogy Isten átformált és feladatot adott. Egy-másfél évnek kellett eltelnie, mire 2008 év végén már erősen foglalkoztatott, hogy ha befejezem a műszaki tanulmányaimat, akkor elkezdem a Teológiát. Ellenben a műszaki doktori képzés is kézenfekvő volt, mert szerettem a kutatást, illetve megnyertem az OTDK-t is. A fő kérdésem tehát az volt, hogyan fogom tudni majd összeegyeztetni a kettőt?

Tehát egyszerre voltál elsőéves teológus, és doktorandusz. Nem túl éles a határ a két terület között?

Sokan megkérdezik ezt, de nem éltem meg éles váltásnak, sőt végig az motivált, – és még ma is – hogy minél több kapcsolópontot találjak a mérnöki és a teológiai területek között. A Műszaki Egyetem utolsó félévében már elkezdtem tanulni a hébert, a görögöt, a latint, kijegyzeteltem a Bibliát, megtanultam a Kátékérdéseket, és elolvastam több kötelező teológiai könyvet. Előre készültem a teológiai tanulmányokra, mert tudtam, hogy szeptembertől nehéz lesz a kettő együtt. Istennek hála, ez a készülés nagyon-nagyon sokat segített nekem.

Közben szolgálatokat is vállaltál, mind az egyetemen, mind az egyetemi gyülekezetben. Ezek hogyan befolyásolták pályád alakulását?

Bár 2007 ősze óta jártam a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezetbe, de

a Teológiát nem úgy kezdtem, hogy egyetemi lelkész szeretnék lenni. Negyedéves teológushallgató voltam, amikor elkezdtek Mártával, akinek a támogatásáért nagyon hálás vagyok, a BME Reggeli csendességeket. Ez egy teljesen saját kezdeményezés volt, a hét két napján, első óra előtt tartottunk hallgatóknak rövid, tizenöt perces áhítatokat a tanszéki szobámban. Itt gyökerezik az egyetemi lelkészi gondolat, és ez a szolgálat ilyen szempontból is rendszerességet hozott az életembe, hiszen készülni kellett, korán kelni, hogy időben beérjek, továbbá előkészített arra, amit most is végzek.

Hogyan alakult ki az egyetemi lelkészségből a Mérnökmisszió?

A Mérnökmisszió – reménység szerint – a következő húsz év egyik nagy projektje a számomra. Maga az ötlet 2014 nyarán fogalmazódott meg bennem, amikor egy ösztöndíjjal az elzászi Mulhouse városának műszaki egyetemén tölthettem egy hónapot. Ekkor szinte véletlenül – jóllehet tudjuk, véletlenek nincsenek – találkoztam ott egy francia református lelkésszel, aki a dél-elzászi ipari misszió lelkésze volt. Munkája során az iparvidéken dolgozók között végzett nagyrészt lelkigondozói feladatokat, munkahelyi kérdésekkel, problémákkal, feszültségekkel foglalkozott. Ezen elgondol-

kozva azt mondtam: igen, valami ilyet keresek. Milyen érdekes: egy műszakis ösztöndíj hozta a missziói szolgálat gondolatát!

Ebből a gondolatból indult el a Mérnökmisszió, aminek célja bemutatni, hogy a református hitben rejülő öröm, reménység és erő a Szentháromság Istennel és az egymással való közösségben, a mérnöki hivatással összhangban megélhető valóság. Egyik feladatunk, hogy megkeressük és megszólítsuk a mérnököket, és hozzunk létre számukra olyan alkalmakat, ami kifejezetten nekik szól. Ilyen a Munka-kör, ahol a munkáról, munkahelyi kérdésekről, problémákról esik szó – mindezt a Biblia szemszögéből vizsgálva.

A Műegyetemi Református Lelkészséget a Mérnökmisszió első nagy lépésének tekintem. Akik most ide járnak istentiszteletre, néhány év múlva már dolgozó mérnökök lesznek. Célunk, hogy a gyülekezetekhez nem tartozó hallgatókat segítsük gyülekezetbe integrálni, és Isten ügyét szolgáló mérnökökké tenni.

Hogyan sikerült megszólítani a hallgatókat, és elhívni őket az istentiszteletre?

A három év Reggeli csendességei jó alapul szolgáltak, így az első, október 22-i istentiszteletre már volt kit elhívni, így a közösség nem a nulláról indult. Azon, hogy az egyetemen minél

többen halljanak rólunk, még dolgozni kell, de igyekszünk minden lehetőséget kihasználni, és hívogatni az embereket a közösségbe. Emellett az internetes felületeket is igyekszünk használni az alkalmak hirdetésére.

Az istentiszteleti alkalmakat tekintve, minden hónapban egy budapesti gyülekezettel működtek együtt. Őket hogyan sikerült elérni és bevonni a misszióba?

Azok a gyülekezetek, amelyeket megkerestem, nagyon nyitottan álltak az együttműködéshez, és szívesen csatlakoztak. Ennek során kérünk tőlük biztonságtevőket, igehirdetési szolgálatot, illetve mi is elmegyünk egy alkalmukra. A cél az, hogy ha a hallgatók „kiöregszenek” az egyetemi közösségből, legyen hová bekapcsolódniuk, ha eddig nem tartoztak volna gyülekezethez, vagy ha a munka miatt a vidékiek Budapesten maradnának. Fontosnak érzem, hogy az itt megszólított fiatalokat ne veszítse el az egyház, hanem segítsük őket tovább látni az egyetemi éveken ebben a tekintetben is.

Mi lenne az a gondolat, vagy jó tanács, amit az eddigi életed, munkád során szerzett tapasztalatok alapján megosztanál a teológus hallgatókkal?

Egyetlen, szinte egyszerűnek tűnő, hétköznapi tanácsot. Merjenek bízni az Úristenben, merjenek bízni az Ő vezetésében. A saját életemben sokszor tapasztalhattam meg, hogy Ő vezeti az életem – de ezt sokszor csak utólag ismertem fel. Elkezdtem a Teológiát, de nem tudtam, hogy be fogom-e tudni fejezni. Később, amikor elindult a Reggeli csendesség, nem tudtam még, mi lesz ennek a kifutása. Majd hatodévesként nem tudtam, lehetek-e egyáltalán egyetemi lelkész a BME-n, de aztán Isten összehozta az útjainkat a Kancellárral, és hirtelen épült egy imaterem szinte a semmiből, és megnyílt a kapu az egyetemi lelkészség elindulásához. Ekkor vált egészen nyilvánvalóvá, hogy ezért sikerülhetett egyszerre végigcsinálni a Teológiát és a Műszakit. Isten tervében mindez benne volt, és nekem most ez a feladatom. Nem az életem a példa, hanem Isten vezetése benne a példaértékű. Merjete az Úr ígéreteire támaszkodni akkor is, ha nem látjátok a dolgok végét!

Gulyás Dóra

IMPRESSZUM

Protestáns Téka
ISSN 1788-8778

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának diákújsága

Felelős Kiadó: Dunamelléki Református Egyházkerület

Felelős szerkesztő: Dr. Zsengellér József dékán

Szerkesztők: Bogyó Zsófia, Marni Mona Aicha

Szerkesztőség címe: 1092 Budapest, Ráday u. 28.

Elérhetőség: krektszerkesztoseg@gmail.com

Tördelő: Czifka Györgyi

Design: Török László

A Protestáns Téka minden támogatást hálás szívvel fogad a következő számlaszámra:

10405004-00026927-00000008

Budapest, 2016